

บทที่ 2

ประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า จังหวัดมุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขต

มุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนที่ตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความสำคัญแห่งหนึ่ง มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหลากหลายมีความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการพัฒนาบนพื้นที่ชายแดนแห่งนี้มาอย่างต่อเนื่องเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองประเทศ ผังตรงกันข้ามแม่น้ำโขงเป็นแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจที่มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากนครเวียงจันทน์

นอกจากท่าเรือใหญ่เพชฌนนันต์ที่เชื่อมโยงผู้คนทั้งสองพื้นที่ให้ไปมาหาสู่กันได้สะดวกสบายแล้ว สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ซึ่งสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2547 มิใช่เป็นเพียงสะพานข้ามแม่น้ำสายสำคัญเท่านั้น แต่เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ เชื่อมโยงประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม จากจังหวัดมุกดาหาร แขวงสะหวันนะเขต เชื่อมต่อไปถึงเมืองดานังเมืองท่าสำคัญของประเทศเวียดนาม ด้วยความเหมาะสมบนพื้นที่ชายแดนแห่งนี้ จังหวัดมุกดาหารจึงถูกกำหนดให้เป็นประตูสู่อินโดจีนตามแผนการพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงสินค้าสู่อินโดจีน

นอกจากความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจการค้าของภูมิภาคแล้ว มุกดาหาร-สะหวันนะเขต ยังมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว อุตสาหกรรม การเมือง การศึกษาและอื่นๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้คนที่หลากหลาย การให้ความหมายพื้นที่ชายแดนของผู้คนที่เกี่ยวข้องและอาศัยอยู่ในพื้นที่ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์จึงแตกต่างกันไปตามบริบทที่เกี่ยวข้อง อาณาบริเวณชายแดนแห่งนี้จึงมีผู้คนอาศัยอยู่ร่วมกันมาก เดินทางไปมาหาสู่ติดต่อสัมพันธ์กัน ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สังคมและประเทศชาติ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงชาวไทยและชาวลาวที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ชายแดนแห่งนี้ให้มีความสัมพันธ์สืบเนื่องต่อกันมายาวนาน

ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบนสองฝั่งแม่น้ำมีการติดต่อข้ามฝั่งไปมาหากันโดยทางเรือซึ่งเป็นพาหนะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผู้คนมาช้านาน ประวัติศาสตร์ของทั้งสองเมืองมีความเกี่ยวพันกันมาโดยตลอด จากหลักฐานต่างๆ ตลอดจนตำนาน นิทาน เรื่องเล่าของชาวบ้าน เอกสารของทางราชการ บันทึกการเดินทาง สารคดี จารึก และเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า พื้นที่ชายแดนแห่งนี้เป็นที่แห่งประวัติศาสตร์ ตำนานและเรื่องเล่าที่มีความหมายและความสำคัญสำหรับผู้คนในชุมชนชายแดนสองฝั่งแม่น้ำโขงเป็นอย่างยิ่ง

2.1 มุกดาหาร : เมืองใหม่ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน

2.1.1 สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดที่ 73 ของประเทศไทย และเป็นจังหวัดที่ 17 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 16-17 องศาเหนือ เส้นแวงที่ 104-105 องศาตะวันออก เป็นจังหวัดชายแดนที่อยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดนครพนมและสกลนคร ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันออกเป็นชายแดนริมฝั่งแม่น้ำโขง ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์กับจังหวัดร้อยเอ็ด

พื้นที่ของจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่มีสภาพเป็นภูเขา มีพื้นที่ 4,769,675 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,980,625 ไร่ มีพื้นที่ราบเหมาะแก่การเกษตรประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนที่เป็นที่ราบสูงจะอยู่ทางทิศใต้ ทิศตะวันตกมีเทือกเขาภูพานทอดผ่านพื้นที่หลายจังหวัดในภาคอีสาน เทือกเขาภูพานเต็มไปด้วยป่าไม้ดงดิบเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหลายสาย ทิศตะวันออกเป็นที่ราบสลับป่าไม้ มีแม่น้ำโขงไหลผ่านเป็นระยะทาง 70 กิโลเมตร ทั้งแม่น้ำโขงและเทือกเขาภูพาน ถือได้ว่าเป็นแม่น้ำและภูเขาที่สำคัญในจังหวัดมุกดาหาร

มุกดาหารเคยเป็นอำเภอในเขตการปกครองของจังหวัดนครพนมมาก่อน จนกระทั่งมาถึงยุคที่ประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม แนวชายแดนสองฝั่งจึงกลายเป็นพื้นที่อันตราย เกิดกรณีความขัดแย้งและการปะทะกันระหว่างทหารของทั้งสองประเทศในบางช่วงระยะเวลา เนื่องจากจังหวัดนครพนมซึ่งมีพื้นที่ติดชายแดนค่อนข้างกว้างขวาง ทำให้มีปัญหาการปกครองและการรักษาความมั่นคง รัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติยกฐานะอำเภอมุกดาหารขึ้นเป็นจังหวัดมุกดาหาร ตั้งแต่วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา

ปัจจุบันจังหวัดมุกดาหารแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ อำเภอเมืองเป็นเขตการปกครองใหญ่สุดมี 12 ตำบล 130 หมู่บ้าน ส่วนการปกครองราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง คือเทศบาลเมืองมุกดาหาร องค์การบริหารส่วนตำบล 42 แห่ง

จังหวัดมุกดาหารมีจำนวนประชากรประมาณ 3 ล้านกว่าคน เนื่องจากเป็นจังหวัดชายแดนที่มีการกวาดต้อนอพยพโยกย้ายผู้คนจำนวนมากมาแต่อดีต เมื่อแบ่งแยกตามเผ่าพันธุ์แต่ดั้งเดิมแล้วปรากฏว่าในจังหวัดมุกดาหารประกอบด้วยชนเผ่าถึง 8 ชนเผ่าอาศัยกระจุกกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ คือ ชาวไทยอีสาน เป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด มีพื้นที่อาศัยในเขตอำเภอเมืองมุกดาหาร ชาวผู้ไท หรือภูไท ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตอำเภอหนองสูงและคำชะอี ชาวไทยย้อ อยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอนิคมน้ำอ้อย ชาวไทยข่า อยู่ในพื้นที่อำเภอดงหลวง ชาวไทยกะเลิง ส่วนใหญ่อาศัยในอำเภอคำชะอี ชาวไทยแสก อาศัยกระจุกกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดมุกดาหาร ชาวไทยกุลา

ปัจจุบันจังหวัดมุกดาหารแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ อำเภอเมืองเป็นเขตการปกครองใหญ่สุดมี 12 ตำบล 130 หมู่บ้าน ส่วนการปกครองราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง คือเทศบาลเมืองมุกดาหาร องค์การบริหารส่วนตำบล 42 แห่ง

จังหวัดมุกดาหารมีจำนวนประชากรประมาณ 3 ล้านกว่าคน เนื่องด้วยเป็นจังหวัดชายแดนที่มีการกวาดต้อนอพยพโยกย้ายผู้คนจำนวนมากมาแต่อดีต เมื่อแบ่งแยกตามเผ่าพันธุ์แต่ดั้งเดิมแล้วปรากฏว่าในจังหวัดมุกดาหารประกอบด้วยชนเผ่าถึง 8 ชนเผ่าอาศัยกระจุกกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ คือ ชาวไทยอีสาน เป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด มีพื้นที่อาศัยในเขตอำเภอเมืองมุกดาหาร ชาวผู้ไท หรือภูไท ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตอำเภอหนองสูงและคำชะอี ชาวไทยย้อ อยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอนิคมน้ำอ้อย ชาวไทยข่า อยู่ในพื้นที่อำเภอดงหลวง ชาวไทยกะเลิง ส่วนใหญ่อาศัยในอำเภอคำชะอี ชาวไทยแสก อาศัยกระจุกกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดมุกดาหาร ชาวไทยกุลา อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองมุกดาหาร นอกจากนี้ยังมีชาวไทยเชื้อสายญวนที่ลี้ภัยสงครามเข้ามาอยู่อาศัยเป็นระยะเวลานานหลายชั่วคนแล้วเช่นกัน

ชาวมุกดาหารประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ผลผลิตที่ได้จากการเกษตรมี ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วลิสง พืชผักและผลไม้ต่างๆ ผลไม้ที่ขึ้นชื่อและทำรายได้ให้เกษตรกรมานานคือ มะขามหวาน ส่วนการเลี้ยงสัตว์จะเป็นการเลี้ยงรายย่อยในครอบครัวยังไม่มีการเลี้ยงเป็นระบบฟาร์มขนาดใหญ่ ปัจจุบันได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและโคเนื้อเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นรายได้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่ง ส่วนด้านการประมงมีการหาปลาตามธรรมชาติในแม่น้ำโขงตลอดมา เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เสื่อมลงในปัจจุบันสัตว์น้ำในแม่น้ำโขงลดน้อยลง ชาวประมงจึงหันมาเพาะเลี้ยงปลาในกระชังตามริมฝั่งแม่น้ำเพิ่มขึ้น

อาชีพด้านพาณิชย์กรรม มีการค้าขายในพื้นที่ชายแดนมาก ตลาดอินโดจีนที่ริมฝั่งแม่น้ำโขงใกล้ด่านตรวจคนเข้าเมือง เป็นตลาดแหล่งรวมสินค้าราคาถูกจากอินโดจีน ทำให้เศรษฐกิจการค้าของชาวมุกดาหารดีขึ้น อาชีพค้าขายนับเป็นรายได้หลักอย่างหนึ่งของมุกดาหาร โดยเฉพาะราษฎรที่อาศัยในเขตอำเภอเมือง เช่นเดียวกับธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่กำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีนักท่องเที่ยวมาเยือนมุกดาหารเพิ่มขึ้น ธุรกิจที่เข้ามารองรับการท่องเที่ยวจึงขยายตามไปด้วย เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร ศูนย์การค้า สถานเริงรมย์ต่างๆ เกิดการสร้างงานให้ชาวมุกดาหารตามมา ส่วนด้านอุตสาหกรรมยังเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่เกี่ยวกับการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ทางราชการมีนโยบายส่งเสริมให้มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้มีการว่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นด้วย

คำขวัญของจังหวัดมุกดาหารคือ “หอแก้วสูงเสียดฟ้า ภูผาทิพย์แก่งกะเบา

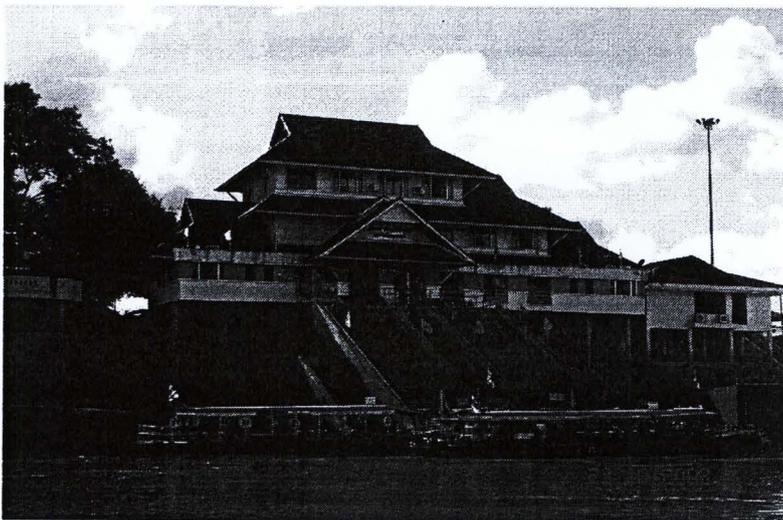
แปดเผ่าชนพื้นเมือง ลือเลื่องเมืองมะขามหวาน

กลองโบราณล้ำเลิศ ถิ่นกำเนิดลำผญา

ตระการตาชายโขง เชื่อมโยงอินโดจีน”

คำอธิบายโดยสรุปถึงความป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารจากคำขวัญดังกล่าว ซึ่งประกอบไปด้วยสถานที่รวบรวมประวัติความเป็นมา และแสดงเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารคือ หอแก้วมุกดาหาร เป็นพิพิธภัณฑที่มีรูปทรงตัวอาคารสูงงดงามจัดแสดงนิทรรศการประวัติศาสตร์ เรื่องราวสำคัญต่างๆ ของจังหวัดจากอดีตถึงปัจจุบัน วัฒนธรรม ประเพณี โดยเน้นที่วิถีชีวิต ความหลากหลายชาติพันธุ์ของชนเผ่าพื้นเมืองประชากรในจังหวัดมุกดาหาร เมื่อขึ้นไปชั้นบนสุดของอาคารจะสามารถมองเห็นทัศนียภาพที่สวยงามของตัวเมืองมุกดาหาร แม่น้ำโขงและฝั่งลาวคือแขวงสะหวันนะเขตได้อย่างชัดเจน และชั้น 7 ซึ่งเป็นชั้นบนสุดนี้ยังประดิษฐานพระพุทธรูปนามมิ่งมงคลที่เคารพสักการะของชาวเมืองและผู้มาเยี่ยมชมทั่วไป หอแก้วตั้งอยู่บนถนนชยางกูร ในอำเภอเมืองมุกดาหาร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและศึกษาหาความรู้ที่สำคัญแห่งหนึ่ง นอกจากนี้คำขวัญยังกล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติของจังหวัดมุกดาหารคือ อุทยานแห่งชาติภูผาทิพย์ แก่งกะเบาแก่งหินตามลำน้ำโขง กลองมโหระทึก วัตถุโบราณล้ำค่ามรดกหมู่บ้านคูเมืองที่อำเภอคอนตาล และยังคงกล่าวถึงศิลปะพื้นบ้านคือ ลำผญา ท้ายสุดของคำขวัญเน้นความสำคัญของความเป็นเมืองชายแดนที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในอินโดจีนอีกด้วย

ตามสภาพทางภูมิศาสตร์พื้นที่จังหวัดมุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขต เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียงกัน มีเพียงแม่น้ำโขงกั้นพื้นดินออกเป็นสองฝั่ง ฝั่งประเทศไทยและฝั่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แม่น้ำโขงถูกสถาปนาให้เป็นเส้นแบ่งเขตแดนแยกพื้นที่และผู้คนออกจากกันเป็นสองรัฐชาติ

ท่าเรือข้ามฟาก ณ จุดผ่านแดนถาวรในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร

เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2525 ได้มีพิธีเปิดจุดผ่านแดนถาวรในอำเภอเมืองมุกดาหารขึ้น นับเป็นจุดผ่านแดนถาวรซึ่งมีเพียงแห่งเดียวในจังหวัดมุกดาหาร มีท่าเรือข้ามฟากขนส่งสินค้าและผู้คนข้ามไปมา นับเป็นจุดผ่านแดนที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยงเมืองต่อเมือง คือ จังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขต

นอกจากท่าเรือใหญ่ แพนชานยนต์ ณ จุดผ่านแดนถาวรที่เชื่อมโยงผู้คนทั้งสองพื้นที่ให้ไปมาหาสู่กันได้อย่างสะดวกสบายแล้ว “ขัวข้ามของ” หรือสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ซึ่งสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2547 ยังเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดมุกดาหาร เชื่อมโยงประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม จากจังหวัดมุกดาหารผ่านแขวงสะหวันนะเขต เชื่อมต่อไปถึงเมืองคานังเมืองท่าสำคัญของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ความเหมาะสมบนพื้นที่ชายแดนแห่งนี้ จังหวัดมุกดาหารจึงถูกกำหนดให้เป็นประตูสู่อินโดจีนตามแผนการพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงสินค้าสู่อินโดจีน

สะพานข้ามแม่น้ำโขง ในจังหวัดมุกดาหาร

2.1.2 เทศบาลเมืองมุกดาหาร

ในปีพ.ศ. 2450 ได้มีการปรับปรุงการปกครองในมณฑลอุดรเป็นจังหวัด เมืองมุกดาหารจึงถูกยุบลงเป็นอำเภอมุกดาหาร ขึ้นตรงกับจังหวัดนครพนม ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 มีพระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดมุกดาหารขึ้น โดยให้แยกอำเภอมุกดาหารและอำเภอใกล้เคียงออกจากเขตการปกครองของจังหวัดนครพนม มารวมตั้งเป็นจังหวัดมุกดาหาร ต่อมากรมการปกครองได้พิจารณาเห็นว่า สุขาภิบาลมุกดาหารมีความเจริญก้าวหน้า มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น และมีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งเทศบาลเมืองมุกดาหาร จึงยกฐานะชุมชนสุขาภิบาลมุกดาหารเป็นเทศบาลเมืองมุกดาหารตาม

การจัดตั้งจังหวัดมุกดาหาร เพื่อจะได้ให้บริการในท้องถิ่นมีความเจริญในรูปแบบการปกครอง
ท้องถิ่น ตามระบอบประชาธิปไตย ประกาศในพระราชกฤษฎีกา เฉลิมพระเกียรติ รัชกาลที่ 9
ตอนที่ 63 วันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2526 มีเขตพื้นที่ทั้งสิ้น 35.55 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ
22,218.75 ไร่

เขตการปกครองของเทศบาลเมืองมุกดาหารแบ่งเป็นชุมชน มีลักษณะของชุมชนเป็นชุมชน
กึ่งเมืองกึ่งชนบท แบ่งออกเป็น 30 ชุมชน คือ ชุมชนคำหอย ศรีประเสริฐ ศรีมงคลยอดแก้ว
อรุณรังษี ศรีมุกดาหาร 1 ศรีมุกดาหาร 2 โลกสุวรรณ ร่วมพัฒนาศรีมงคล นาโปใหญ่ นาโปกลาง
นาโปน้อย คำสายทอง แก้วกีนรี ศรีปทุม เมืองใหม่ 1 เมืองใหม่ 2 ศรีมงคลเหนือ สามีคศิธรรม
ศรีพัฒนา 1 ศรีพัฒนา 2 ศรีมงคลเหนือ ดอนมุกดา ดาดแคน เขามโนรมย์ อนุรักษ์บำรุง ศรีสุมังค์
หินเรือ หลังศูนย์ราชการ ศรีบุญเรือง และคำภูเงิน มีประชากรอาศัยอยู่ทั้งสิ้นตามทะเบียนราษฎร
สำรวจเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 (นางสาวอัมรา วงศ์สาขา เจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎร เทศบาล
เมืองมุกดาหาร ผู้ให้ข้อมูล) จำนวน 33,477 คน แยกเป็นชาย 16,511 คน หญิง 16,966 คน มี
จำนวนครัวเรือน 12,228 ครัวเรือน แต่ละชุมชนมีจำนวนประชากรประมาณ 300-1,500 คน

ในปี พ.ศ. 2551 เทศบาลเมืองมุกดาหารได้รับรางวัลเกียรติคุณสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ประเภท “เมืองน่าอยู่แห่งปี” อันดับที่ 3 ของประเทศไทย และเป็นอันดับที่ 1 ของภาคอีสานหรือ ตะวันออกเฉียงเหนือ จากศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ประธานมูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ด้วยคำขวัญเมืองน่าอยู่แห่งปีว่า

“เมืองสะอาด เมืองปลอดภัย เมืองคุณภาพชีวิต เมืองวัฒนธรรม”

นายสัมฤทธิ์ โภคสวัสดิ์ นายกเทศมนตรีเมืองมุกดาหาร กล่าวถึง การที่เมืองมุกดาหาร ได้รับรางวัลนี้ว่า

“เพราะเมืองมุกดาหารของเราเป็นเมืองเศรษฐกิจ ประชาชนมีการค้าขาย ถ้อยทีถ้อยอาศัย เอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปัญหาอาชญากรรมก็ไม่ค่อยมี หากเปรียบกับเมืองอื่นๆ แล้ว เมืองมุกดาหารของเราได้เปรียบหลายด้าน สมกับได้รับรางวัลเป็นเมืองน่าอยู่อันดับหนึ่งของภาคอีสาน” (วารสารเทศบาลเมืองมุกดาหาร. 2552 : 4)

สวนสุขภาพ สถานที่พักผ่อนในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร

2.1.3 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดมุกดาหาร

เรื่องราวในอดีตที่ยาวไกลจากคำบอกเล่าที่เล่าสืบต่อกันมาในรูปแบบของนิทาน ตำนาน พงศาวดาร จนกระทั่งได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ลงบนศิลาจารึก ใบลาน เอกสารต่างๆ

ปรากฏเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะพบว่า เรื่องราวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานประเทศไทยมักจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอยู่มาก ด้วยเดิมที่สองฟากฝั่งแม่น้ำโขงคือผืนแผ่นดินเดียวกัน เพียงแต่มีแม่น้ำโขงมาแบ่งแยกเป็นฝั่งซ้ายฝั่งขวา ผู้คนทั้งสองฝั่งล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงเป็นญาติพี่น้องกัน แต่ด้วยเหตุผลทางการเมืองการปกครอง สองฝั่งแม่น้ำโขงต้องแบ่งแยกเป็นสองประเทศ ฝั่งขวาอยู่ในเขตการปกครองของประเทศไทย ฝั่งซ้ายอยู่ในเขตการปกครองของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขตนับเป็นเมืองคู่แฝดคู่หนึ่งของทั้งสองประเทศที่มีพื้นที่ตรงกันข้ามของฝั่งแม่น้ำโขงและมีประวัติความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันตลอดมา

ตามประวัติการสร้างเมืองมุกดาหารกล่าวกันว่า บรรพบุรุษของชาวมุกดาหารได้ข้ามฟากมาจากบ้านหลวงโพนสิม ซึ่งก็คือบริเวณพระธาตุอิงฮังในแขวงสะหวันนะเขตปัจจุบัน เมื่อข้ามแม่น้ำโขงมาถึงปากห้วยมุก ได้พบวัดร้างและต้นตาลเจ็ดยอดอยู่ริมฝั่งโขง จึงกลับไปรายงานเจ้าจันทกนิริบุตรของเจ้าจันทรสุริยวงศ์ ผู้ตั้งบ้านหลวงโพนสิมให้ทราบ เจ้าจันทกนิริซึ่งขณะนั้นปกครองบ้านหลวงโพนสิมต่อจากบิดา และกำลังคิดขยับขยายตั้งเมืองใหม่ เห็นว่าริมฝั่งแม่น้ำโขงตรงปากห้วยมุกคงเป็นเมืองเก่ามาก่อน และมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าฝั่งซ้าย จึงพร้อมใจกันอพยพผู้คนข้ามมาหักร้างถางพงตั้งเมืองใหม่บริเวณปากห้วยมุกในปี พ.ศ. 2310 (ดวงจำปา. 2542 : 41-42)

ห้วยมุกปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร

มีตำนานการสร้างบ้านเมืองเล่าต่อกันมาว่า ระหว่างการสร้างบ้านแปลงเมืองอยู่นั้น ได้มีผู้พบเห็นดวงแก้วทอแสงเปล่งประกายแวววาวงดงามลอยขึ้นเหนือต้นตาลเจ็ดยอดลอยไปตามลำน้ำโขง จวบจนรุ่งสางจึงลอยกลับมาดังเดิม เป็นปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้วคืนเล่า เจ้ากนิริเห็นว่านี่คือ ศุภนิมิตในการตั้งเมืองใหม่ ประกอบกับบริเวณที่จะสร้างเมืองคือ ปากห้วยมุกที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขง เจ้ากนิริจึงขนานนามเมืองใหม่นี้ว่า เมืองมุกดาหาร ในปี พ.ศ. 2310 ริมฝั่งแม่น้ำโขงที่บรรพบุรุษของชาวมุกดาหารข้ามมาขึ้นฝั่ง ปัจจุบันคือบริเวณที่ตั้งวัดศรีมงคลเหนือ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญตั้งแต่ครั้งสร้างเมืองและยังคงอยู่คู่บ้านเมืองมาจนทุกวันนี้ คือ พระพุทธรูปที่มีผู้พบเห็นอยู่ใต้ต้นโพธิ์บริเวณวัดร้างใกล้ตาลเจ็ดยอด ชาวเมืองได้ขนานนามว่า พระเจ้าองค์หลวง พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองมุกดาหาร ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดศรีมงคลใต้

เมื่อครั้งที่เจ้ากนิริสร้างเมืองมุกดาหารนั้น ตรงกับระยะเวลาที่กรุงศรีอยุธยาแตกพ่ายเสียกรุงแก่พม่า หัวเมืองเล็กๆ ที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางอำนาจต่างก็ปกครองตนเองไปตามศักยภาพ เมืองมุกดาหารขณะนั้นก็มีเมืองรายล้อมเป็นบริวารกินอาณาเขตครอบคลุมไปถึงสองฝั่งโขงจนติดดินแดนเวียดนาม ต่อมาในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้โปรดเกล้าแต่งตั้งให้เจ้ากนิริเป็นพระยาจันทรศรีสุราชอุปราชามันชัตราชา เจ้าเมืองคนแรกของจังหวัดมุกดาหาร

2.1.4 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ : เรื่องเล่าสืบสานความเชื่อ เชื่อมโยงความสัมพันธ

พื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหาร เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน มีตำนานเรื่องเล่าเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองมาตั้งแต่ครั้งสร้างเมืองมุกดาหาร ตามความเคารพเชื่อถือศรัทธา รวมทั้งมีการก่อสร้างศาสนสถาน หอ ศาล รูปเคารพ ฯลฯ ขึ้นเพื่อเป็นที่เคารพสักการะหลายแห่ง ซึ่งชาวบ้านชาวเมืองเชื่อว่าสถานที่แห่งนั้นเป็นสถานที่ที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ความปกป้องคุ้มครองบ้านเมือง เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏเรื่องเล่าสืบต่อกันมาให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องเทวดา เรื่องผี ความเชื่อตามหลักธรรมในพุทธศาสนา และความเชื่อในคำบอกเล่าของบรรพบุรุษ

จังหวัดมุกดาหารมีสถานที่ที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หลายแห่ง ในอำเภอต่างๆ เช่น อำเภอเมืองมีศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อฟ้ามุขเมือง ศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง วัดศรีมงคลใต้ วัดศรีมงคลเหนือ วัดศรีบุญเรือง ฯลฯ อำเภอนิคมน้ำอ้อมมี วัดภูด่านเต่า หรือวัดพุทธโธธัมมะชะโร วัดภูพระบาท แก่นจันทร วัดอุทยานภูมู ฯลฯ อำเภอหนองสูงมี วัดภูจ้อก้อ หรือวัดบรรพตคีรี ธรรมมาสน์เสาดเดียวที่วัดพิชิตตังฆาราม วัดป่าวิเวกวัฒนาราม ฯลฯ อำเภอหว้านใหญ่มี วัดมโนภิรมย์ซึ่งเป็นศิลปกรรมล้านช้างที่มีอายุเก่าแก่กว่าสามร้อยปี สักการะสถานพระมารดาแห่งมรณะสักขี วัดสองคอน เป็นโบสถ์คริสต์ วัดพระศรีมหาโพธิ์ เป็นต้น

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดมุกดาหารดังกล่าวจะมีประวัติความเป็นมา และเรื่องเล่าประกอบแสดงถึงความเชื่อถือศรัทธาที่สืบทอดต่อกันมายาวนาน แม้ระยะเวลาจะผ่านมานาน ชุมชนมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เจริญก้าวหน้า แต่ความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ยังคงอยู่ ด้วยเรื่องเล่าของบรรพบุรุษที่เล่าต่อๆ กันมา บางเรื่องมีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรจัดทำเป็นเอกสารพิมพ์เผยแพร่ บางเรื่องหน่วยงานราชการจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ประกอบในพิธีกรรมต่างๆ หรือจารึกเรื่องราวบนแผ่นศิลาประดิษฐานไว้ในสถานที่ที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น เช่น สถานที่ศักดิ์สิทธิ์หลายแห่งในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร ชุมชนเมืองชายแดนที่มีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าจนได้รับรางวัลเกียรติคุณสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนาประเภท “เมืองน่าอยู่แห่งปี” อันดับที่ 3 ของประเทศไทย และเป็นอันดับที่ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1.4.1 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร

เทศบาลเมืองมุกดาหารเป็นชุมชนชายแดนริมฝั่งแม่น้ำโขง มีจุดผ่านแดนถาวรท่าเรือข้ามฟากเชื่อมโยงกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งประชาชนไทย-ลาวใช้เป็นเส้นทางติดต่อสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 และต่อมาจึงมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2549 ในตำบลบางทรายซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับเทศบาลเมืองมุกดาหาร

แม้จะมีการเปิดใช้สะพานข้ามเขตแดนไทย-ลาวในพื้นที่ชายแดนแห่งนี้ แต่ประชาชนในชุมชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงส่วนใหญ่ก็ยังคงใช้เรือที่ทำเรือข้ามฟากในจุดผ่านแดนถาวรเป็นพาหนะข้ามไปมาติดต่อสัมพันธ์กันเหมือนเดิม ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะมีความคิดเห็นคล้ายกันกับยายพัน หญิงชราวัย 75 ปี ชาวลาวในแขวงสะหวันนะเขตที่ข้ามไปมาระหว่างเทศบาลเมืองโกสอนพมวิหานกับเทศบาลเมืองมุกดาหารเป็นประจำว่า

“ข้ามที่ทำเรื่อนี้สะดวกสบายกว่าที่สะพาน ไม่ต้องตรวจมาก ไม่ต้องเดินขึ้นเดินลงรถหลายครั้งตรวจหลายขั้นตอน ที่ทำเรือบัตรผ่านแดน ตรวจครั้งเดียวก็ผ่านได้ขยಾಮันดีกว่าหลาย...”

เช่นเดียวกับหญิงสาววัย 23 ปี นางปาน จันทา ชาวเมืองโกสอนพมวิหานที่ข้ามมาทำงานในประเทศไทยก็กล่าวในทำนองเดียวกันว่า

“ข้ามเรือสะดวกกว่าข้ามที่สะพาน ถ้าเราทำถูกต้องก็ไม่มีอะไร ข้ามได้สบาย...”

ท่าเรือข้ามฟากที่จุดผ่านแดนถาวรในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารและเทศบาลเมือง

โกสอนพมวิหาน จึงเป็นพื้นที่ที่ชาวไทย-ลาวและอื่นๆ ที่อาศัยและเข้ามาในพื้นที่แห่งนี้ใช้เป็นพื้นที่ เชื่อมโยงความสัมพันธ์และข้ามผ่านไปมาเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ อย่างหลากหลาย และเมื่อผู้คน เหล่านี้เดินทางผ่านไปมาที่จุดผ่านแดนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง ส่วนหนึ่งจะไปสักการะศาลเจ้าพ่อ มเหล็กเมืองโกสอนพมวิหาน ศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง หรือแม้ไม่ได้เข้าไปที่ศาลก็จะยกมือไหว้ไป ยังสถานที่ที่ศาลตั้งอยู่ เป็นการทำความเคารพ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อความศรัทธาในสิ่งที่สถิตอยู่ ในพื้นที่แห่งนั้น ซึ่งมีประวัติศาสตร์ ดำนาน เรื่องเล่า บอกเล่าสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนานว่า สถานที่นี้มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องคุ้มครองให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความสุข . .

ในบริเวณจุดผ่านแดนถาวร ซึ่งเป็นท่าเรือข้ามฟากในความรับผิดชอบของเทศบาลเมือง มุกดาหาร มีศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้องตั้งอยู่ใกล้กับจุดผ่านแดนถาวรแห่งนี้ เมื่อคนข้ามแม่น้ำโขงมา หรือจะข้ามไปอีกฝั่งหนึ่งก็จะแวะมากราบไหว้สักการะศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง ในงานประเพณี สำคัญๆ ก็จะมีพิธีบวงสรวงบอกกล่าวขอพรจากเจ้าแม่ก่อนที่จะเริ่มงานนั้นๆ ข้ามถนนไปอีกฝั่งหนึ่ง ของถนนก็จะเป็นวัดศรีมงคลใต้ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คือ พระเจ้าองค์ หลวง และบนถนนสองนางสถิตซึ่งเป็นถนนสายเดียวกันนี้ ห่างออกไปประมาณ 50 เมตร ก็จะมี ศาลเจ้าพ่อฟ้ามงเมือง เป็นศาลเจ้าพ่อที่มีเสาหลักเมืองเก่าอยู่ภายในศาลนั้นด้วย เป็นที่เคารพสักการะ ของชาวเมืองตลอดมา

นอกจากนี้ยังมีศาสนสถานสำคัญอีกหลายแห่งเช่น วัดศรีบุญเรือง วัดยอดแก้ว วัดศรีมงคล เหนือ วัดศรีมงคลใต้ วัดศรีมุงค์ รวมทั้งวัดในชุมชนต่างๆ ซึ่งมีวัดในพื้นที่ชุมชนเกือบทุกชุมชน แต่ละวัดจะมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อถือศรัทธาของผู้คน สองฝั่งโขงเช่น พระเจ้าองค์หลวง พระพุทธรูปคู่บ้านคู่มืองมุกดาหาร พระหลุบเหล็ก เป็นต้น

- เจ้าแม่สองนางพี่น้อง : สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จุดผ่านแดนถาวรในชายแดนไทย

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเมืองมุกดาหาร เรื่องราวของ เจ้าเมืองมุกดาหารคนแรกคือ เจ้ากินรี มีเรื่องเล่าต่อเนื่องถึงการก่อสร้างสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็น ความเชื่อของชาวไทย-ลาว ในจังหวัดมุกดาหารและพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งผู้สัญจรผ่านพื้นที่ชายแดน แห่งนี้คือ ศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง ซึ่งตั้งอยู่บริเวณท่าเรือข้ามฟาก ริมฝั่งแม่น้ำโขง หน้าวัดศรีมงคล ใต้ ใกล้เคียงกับสำนักงานด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร

ตำนานและเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกล่าวถึงเจ้าแม่สองนางพี่น้องด้วยเรื่องราวที่คล้ายคลึงกันว่า เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1896 เจ้าฟ้าจุมพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งราชอาณาจักรลาวล้านช้าง ซึ่งเป็น ราชบุตรเขยของพระมหากษัตริย์เมืองอินทะปัตแห่งกัมพูชา ได้อพยพผู้คนมาตามลำน้ำโขงผ่านเมือง หนองคาย เมืองนครพนม จนถึงเมืองมุกดาหารแล้วเกิดอุบัติเหตุเรือล่มที่บริเวณปากห้วยมุก ทำให้ พระราชธิดาของเจ้าฟ้าจุมสองพระองค์คือ พระนางพิมพา กับ พระนางลมพามา จมน้ำสิ้นชีพตักษัย

หลังจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวในทุกวันขึ้น 11 ค่ำ เดือน 6 ชาวบ้านในบริเวณนั้นจะได้ยินเสียงร่ำไห้ของผู้หญิงสองคนเป็นประจำ ชาวบ้านทั้งหลายเชื่อว่าเป็นเสียงร้องไห้ของพระนางพิมพากับพระนางลมพามาธิดาสาวสองพระองค์ที่ประสบอุบัติเหตุ ที่นั่น และได้แสดงอภินิหารให้ปรากฏอยู่เนืองๆ เจ้ากนิริซึ่งเป็นเจ้าเมืองมุกดาหารในขณะนั้นได้ทราบเรื่องราวดังกล่าวจึงโปรดให้ตั้งศาลขึ้น ณ ที่แห่งนั้น เพื่อให้วิญญูณของราชธิดาแห่งอาณาจักรล้านช้าง สองนางพี่น้องได้สิงสถิต เมื่อปี พ.ศ. 2315 และได้ขนานนามว่า “ศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง” อันเป็นที่เคารพสักการะของชาวเมืองมุกดาหาร และคนในพื้นที่ใกล้เคียง โดยถือเอาวันขึ้น 11 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี เป็นวันที่ทำพิธีเช่นไหว้และบวงสรวง เจ้าแม่สองนางพี่น้อง ณ ศาลแห่งนี้

ต่อมาเทศบาลเมืองมุกดาหารได้มีการปรับปรุงก่อสร้างอาคารศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้องขึ้นใหม่ให้มีบริเวณกว้างขวาง สวยงามมั่นคงยิ่งขึ้น และทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2546 โดยผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร ในโอกาสนี้เทศบาลเมืองมุกดาหารได้จัดพิมพ์เอกสารที่ระลึกวันประดิษฐานและเปิดอาคารศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้องขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกเผยแพร่แก่ผู้เข้าร่วมพิธีและคนที่สนใจทั่วไป มีเนื้อหาประวัติความเป็นมาของเจ้าแม่สองนางพี่น้อง การสร้างรูปเคารพ และการก่อตั้งศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง หน้าปกเอกสารเป็นภาพศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง และคำประพันธ์สฤติเป็นโคลงสี่สุภาพ ดังนี้

“... เจ้าแม่ เทพนิมิตให้	ยอดคนรี
สอง รักโสมสองศรี	สว่างฟ้า
นาง ป้องปักษ์รักษปฐพี	เมืองมุกฯ
พี่น้อง ช่วยขจัดภัยในหล้า	ราษฎร์ล้วนร่วมเย็น ...”

ใจความสำคัญของโคลงสี่สุภาพบทนี้ ซึ่งให้เห็นความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่สองนางพี่น้อง เป็นเทพที่มาจากเบื้องบนฟากฟ้า ปกป้องรักษาเมืองมุกดาหารและประชาราษฎร์ให้ร่มเย็นเป็นสุข สอดคล้องกับเรื่องเล่าที่กล่าวว่าท่านเป็นราชธิดาของเจ้าฟ้ารุ่งม กษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านช้างผู้สืบเชื้อสายมาจากแดนจากฟ้าคือ ขุนบรมโอรสของแดนที่แดนส่งมาปกครองชาวลาวในยุคแรก ตามตำนานขุนบรมกล่าวถึงแดนว่าเป็นผู้ให้กำเนิดผู้คนทั้งหลายออกมาจากน้ำเต้าปุงและส่งขุนบรมมาปกครอง ซึ่งผู้คนเหล่านั้นสืบเชื้อสายชนชาติลาวมาจนถึงปัจจุบัน เจ้าแม่สองนางพี่น้องจึงเสมือนเทพธิดาจากฟ้าตามคติความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเคารพเชื่อถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจผู้คนจนถึงปัจจุบัน

นอกจากพิธีกรรมบวงสรวงประจำปีแล้ว ในงานบุญ หรืองานประเพณีต่างๆ ก็จะมีการบวงสรวงเจ้าแม่ก่อนกระทำพิธีกรรมอื่นๆ ก่อนเสมอ บางงานก็จะทำเป็นพิธีใหญ่ประจำปี บางงานก็เป็นพิธีเล็กๆ เช่น งานทำบุญเข้าพรรษา งานแข่งเรือวันออกพรรษา งานทำบุญกฐิน เป็นต้น

นายณรงค์ ไพบูลย์ หรือหนุ่ม ชายหนุ่มอายุ 26 ปี บ้านอยู่ในชุมชนสิบุญเรือง ฝายเรือ คนหนึ่งในงานแข่งเรือออกพรรษา ประจำปี 2551 ในขณะที่เตรียมตัวเพื่อเข้าแข่งขัน ยกมือขึ้นไหว้ไปในทิศทางศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้องด้วยความเคารพศรัทธา ก่อนกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่สองนางพี่น้องว่า

“ต้องมากราบไหว้สักการะท่านก่อนแข่งขัน เพื่อเป็นสิริมงคล การแข่งขันก็จะได้ชัยชนะ หรือไม่ก็ปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ในการแข่งขัน ส่วนใหญ่แล้วเวลาคนแถวนี้จะทำอะไร ก็จะมาไหว้ท่านก่อนทั้งนั้นแหละ มาขอพรให้ท่านคุ้มครอง ให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน อย่างน้อยก็เป็นมงคลชีวิต...”

เช่นเดียวกับ นางสาวราญ จันทร์โสม รองประธานชุมชนคนหนึ่ง วัย 60 ปี ซึ่งนำกลุ่มแม่บ้านในชุมชนมาร่วมขบวนแห่ในงานแข่งเรือ และเข้าไปสักการะเจ้าแม่สองนางพี่น้องด้วยความเคารพศรัทธาเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและชุมชน พร้อมด้วยหลานสาว นางสาวสุภา นิยมดี อายุ 21 ปี ซึ่งเดินทางมาจากจังหวัดอำนาจเจริญ เพื่อมาร่วมงานทำบุญวันออกพรรษาและงานแข่งเรือที่จังหวัดมุกดาหาร เธอเล่าว่าเธอเกิดที่จังหวัดมุกดาหาร แต่ไปทำงานที่จังหวัดอำนาจเจริญ เธอจะกลับมาเยี่ยมบ้านและคุณแม่เสมอ คุณแม่สำราญจะเล่าเรื่องเจ้าแม่สองนางพี่น้องให้ฟังตั้งแต่เธอยังเป็นเด็ก เธอรับรู้เจ้าแม่สองนางพี่น้องมีความศักดิ์สิทธิ์ให้ความคุ้มครองชาวเมืองมุกดาหารมานาน เมื่อเธอจะเดินทางไปไหนก็จะมากราบไหว้ท่าน ในปีนี้ก็เช่นกันเธอมาร่วมงานพิธีแข่งเรือในวันออกพรรษา และมาสักการะเจ้าแม่สองนางพี่น้องเช่นทุกปี

จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ชาวมุกดาหารที่เล่าให้ลูกหลานฟังถึงเรื่องราวของเจ้าแม่สองนางพี่น้องสืบต่อกันมานาน ชาวมุกดาหารก็จะทราบถึงประวัติความเป็นมารวมทั้งความศักดิ์สิทธิ์และอิทธิฤทธิ์ต่างๆ ที่เจ้าแม่ให้ความคุ้มครองปกป้องรักษาชาวเมือง นอกจากอิทธิฤทธิ์ที่แสดงแก่ชาวบ้านชาวเมืองเมื่อสร้างเมืองและสร้างศาลเจ้าแม่แล้ว ก็จะมีเรื่องเล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์อิทธิฤทธิ์ของเจ้าแม่สองนางพี่น้องจากผู้คนที่มีความเคารพศรัทธาท่านเสมอเช่น เรื่องเล่าจากคุณยายกงจันทร์ สวัสดิ์วงศ์ วัย 79 ปี อาศัยอยู่ในชุมชนศรีบุญเรือง คุณยายมีหน้าที่ดูแลรักษาทำความสะอาด จัดดอกไม้ และเครื่องสักการะในศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง รวมทั้งให้คำแนะนำแก่คนที่มากราบไหว้เจ้าแม่

“... เมื่อก่อนนี้จะให้เฉพาะผู้หญิงเท่านั้นที่เข้าไปในศาลได้ ผู้ชายจะเข้าไปไม่ได้นะ เพราะเจ้าแม่ท่านเป็นสาวพรหมจารี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้ชาย แต่เดี๋ยวนี้ท่านอายุมากแล้ว จึงอนุญาตให้เข้าไปกราบไหว้ท่านได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ท่านจะให้ความเมตตาเป็นลูกหลาน ... ซาติปางก่อนพวกเราคงเคยเป็นบริวารท่าน ท่านจึงให้ความคุ้มครอง ...”

“... ยายอยู่ที่นี้มานานแล้ว เจ้าแม่ท่านเลือกยายให้เป็นนางสนมคอยรับใช้ท่านในศาลพร้อมๆ กับยายอรรณน นั้นแหละ เจ้าแม่บอกว่ายายเคยเป็นแม่นมของท่านในชาติที่แล้ว ชาตินี้จึงมาเป็นบริวารของท่านในศาลนี้ ท่านศักดิ์สิทธิ์มาก ชาวमुคดาหารให้ความเคารพนับถือท่านมาก คนลาวฝั่งโน้นก็มากราบไหว้และนับถือท่านเช่นกัน ...”

คุณยายหยุดเล่าชั่วขณะเมื่อมีนักท่องเที่ยวยุคหนึ่งเข้ามาสักการะเจ้าแม่สองนางพี่น้อง คุณยายจึงเข้าไปแนะนำถึงวิธีการเข้าไปสักการะเจ้าแม่พร้อมทั้งตอบคำถามนักท่องเที่ยวก่อนหน้านี้ ซึ่งให้ความสนใจเข้าไปอ่านประวัติที่จารึกอยู่บนแผ่นศิลาด้านหลังประตูศาล เมื่อนักท่องเที่ยวก่อนหน้านี้ลงจากศาลไปแล้วคุณยายก็กลับมาจัดดอกไม้และเล่าให้ผู้วิจัยฟังต่อ

“... พวกเขามาจากม.ราชภัฏพระนคร มาเที่ยวมุคดาหาร เห็นว่าจะข้ามไปฝั่งลาวด้วย แต่แวะมาไหว้เจ้าแม่ที่ศาลนี้ก่อน มากันไกลนะ ก็มีเช่นนี้เสมอ เขามาไหว้เพื่อเป็นสิริมงคลให้ท่านคุ้มครอง บางคนก็จะมาบนบานให้ท่านช่วยในเรื่องต่างๆ ท่านจะคุ้มครองและช่วยเหลือเฉพาะแต่คนที่ทำความดีเท่านั้น คนทำความชั่วทำเลวท่านไม่ช่วย ท่านศักดิ์สิทธิ์มาก ... วันหนึ่งยายกำลังทำความสะอาดภายนอกศาล อยู่ๆ ยายก็ชนลูกชู้ขึ้นมา ยายใจหายวาบ คงเกิดเหตุการณ์ไม่ดีแน่เลย ยายจึงเดินเข้าไปในศาล ยายเห็นผู้หญิงคนหนึ่งกำลังนั่งกราบไหว้เจ้าแม่ที่หน้าแท่นบูชา มีพานดอกไม้รูปเทียน และกระดาษแผ่นหนึ่งวางอยู่บนพานได้ดอกไม้รูปเทียน ยายจึงขอดูกระดาษแผ่นนั้น มีข้อความ และชื่อของคนหนึ่งที่ขอให้เจ้าแม่ช่วยเหลือคดีค้ายาเสพติดให้พ้นจากความคิด ยายจึงบอกเขาว่าถ้าทำไม่ถูกต้องเจ้าแม่ไม่ช่วยหรอกนะ เขาไม่พูดอะไรก็มลงกราบเจ้าแม่แล้วก็เดินออกไป ยายยกมือไหว้เจ้าแม่ ขอโทษท่านที่ไม่ได้ดูแลผู้ที่เข้ามาขอให้เจ้าแม่ช่วยในเรื่องความผิดนั้นทำให้เจ้าแม่ไม่สบายใจ เตือนยายให้เข้ามาดูในศาล ...”

“... และอีกครั้งหนึ่งเจ้าแม่ก็ช่วยให้ยายได้รอดชีวิตจากการเจ็บป่วยที่ไม่รู้สาเหตุ เจ้าแม่ท่านไปเข้าฝันบอกยายให้รู้ว่ามีคนคิดไม่ดีทำร้ายยาย แต่คนคนนั้นก็จะต้องเดือดร้อนไปเอง จากนั้นยายก็หายจากอาการเจ็บป่วย ... ท่านศักดิ์สิทธิ์จริงๆ ...”

คุณยายยกมือขึ้นไหว้พร้อมกล่าวคำ สาธุ ด้วยน้ำเสียงและท่าทางที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความเคารพเชื่อถือศรัทธาอย่างยิ่ง

หากใครที่เข้าไปในศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้องก็จะพบเห็นหญิงชราคนหนึ่งหรือสองคนนั่งจัดดอกไม้ใส่แจกัน ทำความสะอาดบริเวณศาลเจ้าแม่ ให้คำแนะนำแก่ผู้เข้ามาสักการะเจ้าแม่ ตลอดจนกล่าวนำคำขอพรขอสิ่งต่างๆ จากเจ้าแม่ รวมทั้งจัดระเบียบการเข้าไปกราบไหว้เจ้าแม่สองนางพี่น้อง เมื่อผู้เข้าไปสักการะต้องการความรู้ที่เกี่ยวกับเจ้าแม่ หรือประวัติความเป็นมาก็จะได้รับคำแนะนำให้ไปอ่านจากแผ่นศิลาหน้าศาลเจ้าแม่ แต่ถ้าคุณยายว่างจากงานดูแลศาลคุณยายก็จะเล่าให้ฟัง พร้อมทั้งกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์ และพิธีกรรมที่ศาลเจ้าแม่ อันเป็นประเพณีที่กระทำสืบต่อกันมาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองมุกดาหารที่เล่าขานต่อมาถึงปัจจุบัน

- ศาลเจ้าพ่อฟ้ามุขเมือง : ศาลหลักเมืองเก่าที่ยังคงอำนาจศักดิ์สิทธิ์

ศาลเจ้าพ่อฟ้ามุขเมืองเป็นศาลขนาดเล็กที่ตั้งอยู่บนถนนสองนางสถิต ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร บริเวณไม่ไกลจากศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเมืองมุกดาหารให้ความเคารพศรัทธาสูงยิ่ง ถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องรักษาเมืองมุกดาหารตลอดมา มีผู้สันนิษฐานว่าศาลเจ้าพ่อฟ้ามุขเมืองน่าจะสร้างขึ้นพร้อมกับการสร้างเมืองมุกดาหาร แต่เดิมเป็นเพียงศาลไม้ธรรมดา ต่อมาได้บูรณะก่อสร้างขึ้นใหม่เป็นศาลคอนกรีต ภายในศาลยังมีเสาหลักเมืองเก่าแก่ปรากฏอยู่ด้วย แม้จะเป็นสถานที่เก่าแก่ และทางราชการได้ไปสร้างศาลหลักเมืองในสถานที่อื่นแล้วก็ตาม แต่ชาวเมืองมุกดาหารยังคงให้ความเคารพ มีความศรัทธาในเจ้าพ่อฟ้ามุขเมือง และศาลหลักเมืองเก่าที่อยู่ในศาลแห่งนี้ โดยการแสดงความเคารพสักการะตลอดมา

ศาลเจ้าพ่อฟ้ามุขเมือง

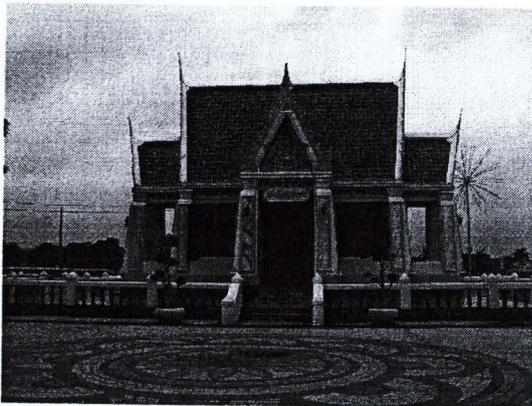
ในวันขึ้น 11 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ชาวเมืองมุกดาหารจะประกอบพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อฟ้ามุขเมืองพร้อมกับพิธีบวงสรวงเจ้าแม่สองนางพี่น้องโดยมาทำพิธีรวมกันที่ศาลเจ้าแม่เพราะบริเวณศาลเจ้าพ่อฟ้ามุขเมืองคับแคบไม่สะดวกในการประกอบพิธีกรรมรวมทั้งผู้มาร่วมพิธีมีจำนวนมาก

หรือในบางครั้งก็จะบวงสรวงเจ้าพ่อฟ้าเมืองที่ศาลเจ้าพ่อก่อน แล้วจึงแห่ไปประกอบพิธีกรรมต่อที่ศาลเจ้าแม่สองนาง แล้วแต่ความต้องการของเจ้าพ่อ

นอกจากพิธีบวงสรวงตามความเชื่อที่กำหนดขึ้นแล้ว ในพิธีแข่งเรือในวันออกพรรษา ชาว Mukdahan และผู้ร่วมงานก็จะประกอบพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อฟ้าเมือง และอัญเชิญประทับเรือเจ้าฟ้า Mukdasawat ทำพิธีเบิกน่านน้ำ ขออนุญาตพระแม่คงคา ขอทางพญานาคกลางแม่น้ำโขง เพื่อเป็นสิริมงคลไม่ให้มีปัญหาอุปสรรคในการจัดงานแข่งเรือ การแข่งขันเรือก็จะดำเนินไปด้วยดีไม่มีปัญหาอุปสรรค ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนสองฝั่งโขงให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

- ศาลหลักเมือง Mukdahan : ศาลใหม่ในความเชื่อดั้งเดิม

ศาลหลักเมือง Mukdahan ตั้งอยู่ในบริเวณศูนย์ราชการจังหวัด Mukdahan หน้าศาลากลางจังหวัด ตัวศาลเป็นแบบทรงไทยจัตุรมุข ขนาดความกว้าง 4 เมตร ยาว 7 เมตร มีมุขยื่นออกมาด้านหน้า 2 เมตร สูง 8.50 เมตร บริเวณรอบตัวอาคารเป็นระเบียง โดยรอบยกพื้นสูง 0.85 เมตร ความกว้าง 16 เมตร ยาว 19 เมตร

ศาลหลักเมือง Mukdahan

เสาหลักเมืองเป็นเสากลมเกลี้ยง ยอดทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ต่อปลี ทำด้วยไม้ชัยพฤกษ์ ลงรักปิดทอง ชาวเมือง Mukdahan มีความเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นหลักบ้านหลักเมือง จะมากราบไหว้ด้วยรูปเทียน พวงมาลัยดอกไม้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และอาศัยอยู่ในเมือง Mukdahan อย่างร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป ความเชื่อเรื่องหลักเมืองเป็นคติความเชื่อของชาวอีสาน ซึ่งพระยาอริยานุวัตร เขมจารีเถระ (2536 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า

“...ในหัวเมืองอีสานแต่ละเมือง จะมีศาลมะเหล็กหลักเมือง ซึ่งเจ้าเมืองจัดตั้งขึ้นด้วยคติความเชื่อใน เจ้า เทพผู้รักษามือง เพื่อความเป็นมงคลของเมืองผู้ครองเมืองจะได้รับ ความร่มเย็นเป็นสุข ชาวเมืองจะเจริญรุ่งเรือง...ชาวเมืองถือศาลเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นสถานที่

ศักดิ์สิทธิ์ มีความเชื่อในผีเจ้าเข้าทรง...เมื่อถึงวันเทศกาลสำคัญประชาชนจะพากันไปเช่นสังเว
บวงสรวงกันเสมอ...”

ศาลหลักเมืองในจังหวัดมุกดาหารจึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นศูนย์รวมที่ยึด
เหนี่ยวทางจิตใจความเชื่อถือศรัทธาของชาวเมืองมุกดาหารไว้ เช่น สรวงบูชา และมีการประกอบ
พิธีกรรมบวงสรวงศาลหลักเมืองเป็นประจำทุกปี แม้จะเป็นศาลหลักเมืองที่สร้างขึ้นใหม่แต่มีความ
เชื่อมโยงกับความเชื่อดั้งเดิมอันเป็นพื้นฐานความศรัทธาของผู้คน ศาลหลักเมืองจึงเป็นสถานที่
ศักดิ์สิทธิ์ในความเชื่อดั้งเดิม เช่นเดียวกับศาลเจ้าพ่อฟ้ามุมเมือง และศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง

- พระหลุบเหล็ก : สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ซ่อนอยู่ใต้พื้นดิน

ณ ได้เริ่มต้นโพธิ์ใหญ่ ในบริเวณที่ตั้งศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้องในปัจจุบัน มีพระพุทธรูป
องค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ใต้พื้นดินในบริเวณนั้นคือ พระหลุบเหล็ก

มีเรื่องเล่าว่า ในปี พ.ศ. 2313 ครั้งเมื่อเจ้ากินรีได้มาสร้างเมืองมุกดาหาร พร้อมกับได้สร้าง
โบสถ์วัดศรีมงคลใต้ขึ้น ในขณะที่ก่อสร้างมีผู้พบพระเมธาภิระพุทธรูปเหล็กจมอยู่ใต้พื้นดิน (ใน
บริเวณที่เป็นศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้องในปัจจุบัน) จึงจุดไปประดิษฐานไว้ ณ โบสถ์วัดศรีมงคลใต้
แต่พอรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง พระพุทธรูปเหล็กองค์นั้นก็กลับมาประดิษฐานอยู่ที่เดิม ชาวบ้านจึงพากัน
เรียกพระพุทธรูปเหล็กองค์นั้นว่า พระหลุบเหล็ก และประดิษฐานอยู่ใต้พื้นดิน ณ ที่นั้นตลอดมา ซึ่ง
ในปัจจุบันมีจารึกอยู่ใต้ต้นโพธิ์ในบริเวณศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง แสดงพื้นที่ที่พระหลุบเหล็ก
ประดิษฐานอยู่ใต้พื้นดินแห่งนั้น

พระหลุบเหล็กจมอยู่ในพื้นดินบริเวณศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง

พระหลุบเหล็กเป็นพระพุทธรูปที่ไม่มีใครเคยเห็นองค์พระพุทธรูปเลย มีแต่เรื่องเล่าว่า พระองค์จมอยู่ในพื้นดินใต้ต้นโพธิ์ในบริเวณศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง เป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อคนไปกราบไหว้ศาลเจ้าแม่สองนางก็จะไปกราบไหว้พระหลุบเหล็กซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน นั้นด้วยเช่นกัน

มีตำนานเล่าขานสืบทอดกันมาคล้ายกับเรื่องเล่าข้างต้นว่า เมื่อครั้งแรกเริ่มสร้างเมืองตรงปากห้วยมุก มีผู้พบพระพุทธรูปสององค์อยู่ใต้ต้นโพธิ์ริมฝั่งแม่น้ำโขงซึ่งแต่เดิมเป็นพื้นที่วัดร้าง พระพุทธรูปองค์ใหญ่เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐถือปูนคือ “พระเจ้าองค์หลวง” ชาวมุกดาหารให้ความเคารพสักการะบูชา นับถือเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดศรีมงคลใต้ ส่วนพระพุทธรูปอีกองค์หนึ่งเป็นพระพุทธรูปองค์เล็ก องค์พระเป็นเหล็กเนื้อดี เจ้าจันทกนิริเจ้าเมืองมุกดาหารจึงให้สร้างวัดใหม่ตรงบริเวณวัดร้างคือ วัดศรีมงคลใต้ แล้วอัญเชิญพระพุทธรูปทั้งสององค์ขึ้นประดิษฐานในพระวิหาร แต่ปรากฏว่าพระพุทธรูปองค์เล็กแสดงปาฏิหาริย์กลับไปอยู่ใต้ต้นโพธิ์ดังเดิมเป็นเช่นนี้หลายครั้ง ในที่สุดชาวมุกดาหารจึงต้องสร้างแท่นบูชาไว้ที่ใต้ต้นโพธิ์ดังเดิม ต่อมาอาจเป็นเพราะน้ำในแม่น้ำโขงเซาะตลิ่งพังทำให้พระพุทธรูปองค์เล็กค่อยๆ จมหายลงไปใ้พื้นดิน เห็นแต่ยอดพระเมาลีโผล่ขึ้นมา ชาวบ้านจึงเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “พระหลุบเหล็ก” นอกจากความนับถือเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองแล้ว ในสมัยราชาธิปไตยพระพุทธรูปสององค์นี้ยังเป็นพระประธานในพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ซึ่งเป็นพิธีกรรมสาบานตนของเหล่าขุนนาง ทหาร และข้าราชการมาตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณอีกด้วย

- วัดศรีมงคลเหนือวัดแห่งแรกของจังหวัดมุกดาหาร

วัดศรีมงคลเหนือ เป็นวัดแห่งแรกของเมืองมุกดาหาร มีพื้นที่ 2 ไร่เศษ ตั้งอยู่ตรงปากห้วยมุกด้านซ้าย ถนนสำราญชายโขง ชุมชนบ้านนาไปน้อย เขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้เขียนเกี่ยวกับเมืองมุกดาหาร ในหนังสือสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จไปตรวจราชการมณฑลนครราชสีมา และมณฑลอิสาน พ.ศ. 2449 ได้กล่าวถึงวัดศรีมงคลตอนหนึ่งว่า

“..ถ้าน้ำโขงตอนที่ตั้งเมืองมุกดาหารนี้ ตรงหน้าเมืองมีหาดใหญ่เป็นหาดกรวด กล่าวกันว่าที่หาดนี้มีแก้วจึงเอามาเป็นชื่อเมืองมุกดาหาร เวลาบ่ายสามโมง (วันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2449) มีการประชุมบายศรีแล้วจึงไปที่วัดศรีมงคล วัดศรีบุญเรือง และเที่ยวดูหมู่บ้านราษฎร....”

พระอุทิศ พระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งเป็นเลขานุการของเจ้าอาวาสวัดศรีมงคลเหนือ กล่าวถึงประวัติการสร้างวัดที่ท่านได้ศึกษา และรับฟังสืบทอดกันมาจากท่านผู้รู้ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนสรุปได้ว่า

วัดศรีมงคลเหนือเป็นวัดที่เก่าแก่ ไม่ทราบว่าเป็นคนสร้าง เดิมวัดนี้เป็นร้าง มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า นายพรานคนหนึ่งจากเมืองโพนสิมที่ฝั่งลาวข้ามแม่น้ำโขงมาล่าสัตว์ ได้ตามหมู่ป่าตัวหนึ่งซึ่งหลบหนีมายังป่าแถบนี้ เมื่อนายพรานตามมาก็ไม่พบหมู่ป่า แต่ได้พบเศษอิฐปรักหักพังและต้นตาลประหลาดที่มียอดถึงเจ็ดยอด นายพรานจึงนำความประหลาดที่พบดังกล่าวไปแจ้งแก่เจ้าเมืองโพนสิม และบ้านท่าเสา (แขวงสะหวันนะเขตในปัจจุบัน) ต่อจากนั้นจึงได้มีการสืบค้นและตรวจสอบพื้นที่แห่งนั้น ได้พบป่าหมากเขา หรือมะเข่า ล้อมรอบบริเวณเป็นป่าใหญ่ มีลักษณะเป็นเหมือนบ้านเมืองมาก่อน เมื่อมีการสร้างเมืองจึงมีการสร้างวัดขึ้นชื่อวัดหมากเขา และด้วยความอัศจรรย์ของตาลเจ็ดยอดจึงได้เปลี่ยนชื่อวัดเป็น วัดศรีมงคล วัดศรีมงคล และวัดศรีมงคลตามลำดับ เมื่อมีวัดศรีมงคลขึ้นมาอีกวัดหนึ่งจึงเพิ่มคำว่า เหนือ และได้ เข้าไปที่ท้ายชื่อ โดยใช้ห้วยมุกเป็นเส้นแบ่งเขตเหนือและเขตใต้ จากนั้นเป็นต้นมาก็มีประชาชนมาร่วมทำบุญและปฏิบัติกิจพิธีกรรมทางพุทธศาสนาโดยตลอด

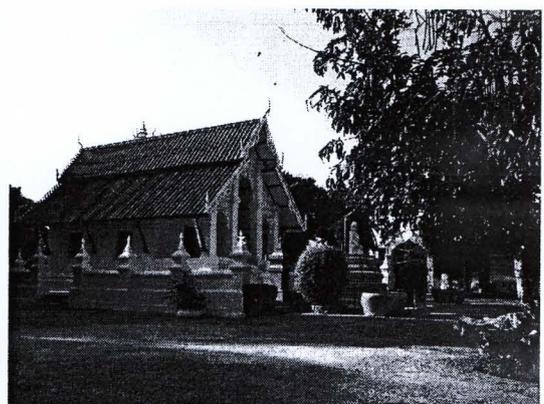
จากการบอกเล่าของอาจารย์เจ็ด จันทร์ฉาย อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนแห่งหนึ่ง ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ อายุ 78 ปี ได้เล่าถึงความสำคัญของวัดแห่งนี้สรุปได้ว่า ในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา บริเวณวัดนี้เคยเป็นฐานปฏิบัติการต่อต้านทหารญี่ปุ่นแห่งหนึ่งในจังหวัดมุกดาหาร (ขบวนการเสรีไทยมุกดาหาร) และยังเป็นสถานที่ที่ทหารญี่ปุ่นหลายนายมาทำพิธีฆ่าตัวตาย หรือพิธีฮาราคีรี เพราะแพ้สงครามในครั้งนั้น เนื่องจากสถานที่ในวัดศรีมงคลเหนือนี้เป็นบริเวณที่สามารถมองเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นในเวลาเช้าได้สวยงามและชัดเจนกว่าที่อื่นในสถานที่ใกล้เคียง เมื่อทหารญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามเขาจึงฆ่าตัวตาย ตามความเชื่อของนักรบญี่ปุ่น ก่อนตายได้ขุดหลุมสำหรับไว้ฝังร่างของตัวเอง พวกเขาได้ขอร้องให้อาจารย์เถลตาและเพื่อนๆ ช่วยเอาดินกลบร่างให้เขาด้วย ปัจจุบันคือ ลานฮาราคีรี อยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงทางด้านเหนือของวัดใกล้ๆ กับเนินคอนกรีต และบริเวณที่สร้างธาตุสี่ขาวสององค์

เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่วัดศรีมงคลเหนือดังกล่าว สอดคล้องกับคำบอกเล่าของหลวงพ่ोजันทรวิสุทธิ พระภิกษุอายุ 80 ปี ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดศรีมงคลเหนือและเป็นเจ้าคณะอำเภอเมืองมุกดาหารในปัจจุบัน ท่านเป็นผู้หนึ่งที่อยู่ในเหตุการณ์สงครามครั้งนั้น ท่านเล่าว่าขณะนั้นท่านบวชเป็นสามเณรอยู่ในวัดศรีมงคลเหนือแห่งนี้

“เมื่อตอนเกิดสงครามอาตมาบวชเป็นเณรอยู่ในวัดนี้ หลวงพ่อผาเป็นเจ้าอาวาส ท่านไม่ยอมให้ญี่ปุ่นมาตั้งค่ายอยู่ในวัดนี้ แต่วัดอื่นๆ เขายอมนะ แล้วก็มียุทธคนไทยพวกเสรีไทยที่ต่อต้านญี่ปุ่นมาอยู่ที่นั่นด้วย พอญี่ปุ่นแพ้สงคราม พวกทหารญี่ปุ่นหลายคนก็ฆ่าตัวตาย มีหลุมฝังศพตรงโน้น ใจ ใกล้ๆ กับปากห้วยมุก เนินดินที่ติดริมฝั่งโขงโน้น เขาบอกว่าเพราะริมฝั่งโขงตรงนี้เห็นดวงอาทิตย์ชัดเจน...”

จากเอกสารและเรื่องเล่าที่สืบต่อกันมา รวมทั้งคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้รู้ในชุมชนซึ่งอยู่ในเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้วัดศรีมงคลเหนือมีความน่าสนใจ เพราะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นสถานที่ที่คนในชุมชนนับถือ และภาคภูมิใจนับเป็นสถานที่สำคัญมีคุณค่ายิ่งของชุมชน มีผู้สนใจมาศึกษาประวัติความเป็นมาและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ประกอบการศึกษาทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ รวมทั้งพระภิกษุที่เดินทางข้ามฝั่งมาจากแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อมาศึกษาในประเทศไทยก็จะมาพักจำวัดภายในวัดศรีมงคลเหนือ และให้ความสนใจศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดนี้ ก่อนที่จะเดินทางไปศึกษาในสถานที่อื่นๆ ในประเทศไทยต่อไป

นอกจากเป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์เรื่องเล่าที่น่าสนใจแล้ว วัดศรีมงคลเหนือยังมีสิมหรือ โบสถ์โบราณสถานสำคัญ ซึ่งเป็นพุทธศิลป์ที่สวยงามแห่งหนึ่งในเมืองมุกดาหาร มีการออกแบบก่อสร้างสวยงามตามแบบศิลปกรรมล้านช้าง มีอาคารโถงอยู่หน้าสิม เป็นบริเวณสำหรับจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา ทำบุญในวันธรรมสวนะ วันสำคัญทางพุทธศาสนา ให้พุทธศาสนิกชนได้นั่งสมาธิสวดมนต์ทำจิตใจให้สงบเป็นสุข มีลานประทักษิณที่ปฏิบัติกิจของภิกษุสามเณร และฆราวาส เดินจงกรม มีกำแพงแก้ว บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงด้านเหนือของวัดมีพระพุทธรูป 5 องค์ เป็นพระพุทธรูปปางห้ามญาติ และปางสมาธิหันพระพักตร์สู่แม่น้ำโขง เป็นที่เคารพสักการะของชาวมุกดาหารและคนทั่วไปที่มาที่วัดศรีมงคลเหนือ

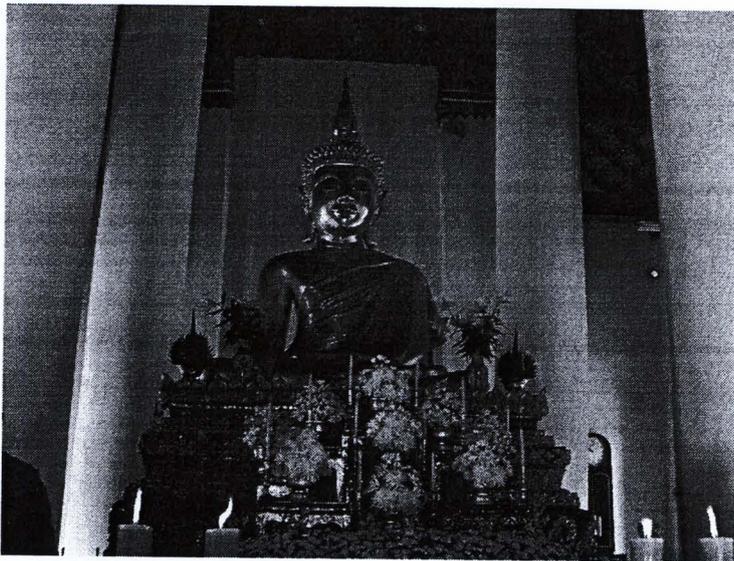
พระพุทธรูปและโบสถ์ในบริเวณวัดศรีมงคลเหนือ

บริเวณวัดศรีมงคลเหนือซึ่งอยู่ติดกับริมฝั่งแม่น้ำโขง มีทัศนียภาพริมแม่น้ำที่สวยงามและสามารถมองเห็นภาพพระอาทิตย์ตกที่ริมฝั่งแม่น้ำโขงเมืองสะหวันนะเขตที่อยู่ตรงข้ามได้ชัดเจน

อีกทั้งยังเป็นบริเวณที่ร่มรื่นด้วยร่มเงาของพุทธศาสนาที่แผ่เมตตาบุญให้พุทธศาสนิกชน ร่มเงาของต้นไม้ที่แผ่กิ่งก้านให้อากาศบริสุทธิ์สดชื่น บรรยากาศสงบร่มเย็น วัดศรีมงคลเหนือจึงเป็นสถานที่พักผ่อนทั้งทางร่างกายและจิตในยามเย็นของพุทธศาสนิกชน นักท่องเที่ยว และประชาชนในจังหวัดมุกดาหารและจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย

- วัดศรีมงคลใต้

วัดศรีมงคลใต้เดิมเรียกว่า วัดศรีมงคล หรือวัดศรีมงคล ชาวบ้านเรียกว่า วัดเหนือ เป็นวัดที่สร้างมานานพร้อมกับการสร้างเมืองมุกดาหาร เป็นวัดที่ประดิษฐานพระเจ้าองค์หลวง ซึ่งเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองมาแต่เริ่มแรกสร้างเมือง เป็นวัดที่ใช้กระทำพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาประจำปีของเมืองมุกดาหารในสมัยก่อน ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการสร้างวัดธรรมยุติกนิกายขึ้นทางทิศเหนือของตำบลศรีมงคลเหนืออีก จึงให้เรียกวัดที่ตั้งใหม่นี้ว่า วัดศรีมงคลเหนือ

พระเจ้าองค์หลวง ประดิษฐานอยู่ที่วัดศรีมงคลใต้

วัดศรีมงคลใต้เป็นที่ประดิษฐานพระเจ้าองค์หลวงพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดมุกดาหาร ตามประวัติกล่าวว่า เมื่อปี พ.ศ. 2310 เจ้าเมืองโพนสิมได้อพยพผู้คนมาแสวงหาที่ตั้งเมืองใหม่ ได้ข้ามแม่น้ำโขงมาล่าสัตว์ที่บริเวณปากห้วยมุกที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขง พบต้นตาลเจ็ดยอด และซากกองอิฐปรักหักพังอยู่ในบริเวณนั้น เห็นว่าเป็นทำเลดีเหมาะสมที่จะตั้งเมืองใหม่ได้ จึงให้หักล้างถางพงเพื่อสร้างเมือง ขณะเดียวกันก็พบพระพุทธรูปสององค์อยู่ใต้ต้นโพธิ์สองต้น จึงโปรดให้สร้าง

วัดศรีมงคลเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสององค์นั้น พระพุทธรูปองค์ใหญ่ชาวเมืองได้ถวายนามว่า พระเจ้าองค์หลวง ส่วนพระพุทธรูปเหล็กองค์เล็กเมื่อชาวบ้านอัญเชิญไปประดิษฐานในวัดศรีมงคล ก็แสดงอภินิหารกลับมาที่ใต้ต้นโพธิ์เหมือนดั้งเดิมและจมหายไปในพื้นดินที่ใต้ต้นโพธิ์นั้น ชาวบ้านถวายนามว่า พระหลุบเหล็ก ปัจจุบันอยู่ใต้ต้นโพธิ์ในบริเวณศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง

พระเจ้าองค์หลวง เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 2.20 เมตร ความสูงถึงยอดพระเมาลี 2 เมตร รวมทั้งฐานสูง 3 เมตร มีผู้เล่าสืบต่อกันมาว่าองค์พระพุทธรูปภายในเป็นทองคำ แต่ภายนอกเหมือนสร้างอิฐถือปูนปิดองค์เดิมเอาไว้ เพื่อป้องกันพระพุทธรูปไม่ให้เป็นอันตรายจากการโจรกรรมพระพุทธรูปของคนใจบาป

พระเจ้าองค์หลวงเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวมุกดาหารและพุทธศาสนิกชนทั่วไป เป็นที่เลื่อมใสในความศักดิ์สิทธิ์และพุทธานุภาพ คຸ້ມครองชาวบ้านชาวเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง และช่วยให้ได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาในทางที่ดีงาม ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาและการจัดกิจกรรมงานประเพณีในจังหวัดมุกดาหาร ชาวบ้านก็จะอัญเชิญพระเจ้าองค์หลวงเป็นพระพุทธรูปประธานในพิธีซึ่งจัดดำเนินกิจกรรมในวัดศรีมงคลได้ เช่น กิจกรรมเวียนเทียนในวันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา กิจกรรมสงฆ์พระพุทธรูปในวันสงกรานต์ เป็นต้น

2.2 แขวงสะหวันนะเขต : เมืองประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่และอุดมสมบูรณ์

2.2.1 สภาพภูมิประเทศ

แขวงสะหวันนะเขตเป็นพื้นที่ตอนกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เดิมมีชื่อว่า สุวรรณเขต เป็นคำสมาสที่มาจากภาษาบาลี คำว่า สุวรรณ แปลว่า ทอง สมาสกับคำว่า เขต แปลว่า พื้นที่หรือดินแดน รวมกันเป็นคำว่า สุวรรณเขต มีความหมายว่า ดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์ในดินสินในน้ำอันล้ำค่าเหมือนทองคำ

แขวงสะหวันนะเขต ตั้งอยู่ภาคกลางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นพื้นที่ที่มีทุ่งราบอันกว้างใหญ่อยู่ตอนกลาง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 21,774 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือติดต่อกับแขวงคำม่วน ทิศตะวันออกติดต่อกับเมืองกวางตรีและกวางบินของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ทิศใต้ติดต่อกับแขวงสาละวัน ทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศไทย จังหวัดมุกดาหาร นครพนม อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเขตแดน ทิศตะวันออกและทิศเหนือมีเทือกเขาสลับซับซ้อนกันมากมาย จึงสามารถแบ่งพื้นที่เป็นสามเขตคือ เขตภูคอยและกิ่งภูคอย เขตทุ่งราบ และเขตทุ่งราบริมแม่น้ำโขง

นอกจากแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของแขวงสะหวันนะเขตแล้ว ยังมีแม่น้ำสายสำคัญๆ อีกหลายสาย เช่น เซบั้งไฟ เซโปน เซลนะอง เซจำพอน เซซังชอย เซกอก เซบั้งนวน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีห้วย หนอง คลอง บึงและแหล่งน้ำหลายแห่งที่ชาวสะหวันนะเขตใช้ในการเกษตร

อุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน แร่ธาตุที่สำคัญในบริเวณนี้คือ หินกาว หินแกรนิต เหล็ก เงิน ทองคำ สร้างรายได้หลักให้กับประเทศชาติและสร้างงานให้แก่ประชาชนภายในแขวง ในท้องถิ่นต่างๆ ได้เป็นอย่างดี อาจกล่าวได้ว่าแร่ธาตุเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญให้แก่การขยายตัวของอุตสาหกรรมขุดค้นและปรุแต่งของประเทศชาติ (คณะพรรคแขวงสะหวันนะเขต : 2500)

สะหวันนะเขตเป็นแขวงที่มีเศรษฐกิจดีที่สุดใน 16 แขวงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ข้อมูลจากสถานกงสุลใหญ่ ประจำแขวงสะหวันนะเขต) มีรายได้จากการเก็บภาษีนำเข้า-ส่งออก ประมาณ 16,500 ล้านกีบ ในปี พ.ศ. 2538 รัฐบาลลาวได้ลงนามในสัญญาร่วมกับรัฐบาลเวียดนามในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่บ้านแดนสะหวัน ในแขวงสะหวันนะเขต และเขตลาวบาว เมืองกวางตรี ชายแดนสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

แผนที่แขวงสะหวันนะเขต

ด้านการเมืองการปกครอง แขวงสะหวันนะเขตประกอบด้วย 15 เมืองคือ เมืองอุทุมพอน เมืองอาดสะพังทอง เมืองพิน เมืองเซโปน เมืองสองคอน เมืองท่าปางทอง เมืองนอง เมืองจำพอน เมืองชนนะบุรี เมืองไซบุรี เมืองวิละบุรี เมืองอาดสะพอน เมืองไซพูทอง เมืองพะลานไซ และเมืองคันทะบุรี ซึ่งเป็นเมืองเอกสำคัญและเป็นเทศบาลแขวง ปัจจุบันเมืองคันทะบุรีได้เปลี่ยนชื่อเมืองเป็น

เมืองโกสอนพมวิหาน เพื่อเป็นเกียรติแก่ท่านโกสอนพมวิหาน ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่เมืองกันทะบุรี แขวงสะหวันนะเขต (ประกาศเปลี่ยนชื่อเมืองเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2005 ตามคำสั่งของ นายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เลขที่ 368 / นย ลงวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 2500)

แขวงสะหวันนะเขตเป็นแขวงที่มีประชากรมากกว่าแขวงอื่นๆ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ 11 เผ่า คือ ลาว ผู้ไท ไทดำ กะตาง มังกร จาลี ละวา ล่วย ปาโกะ กะเลิง และตะโอย ข้อมูลจากคณะกรรมการแผนการ และการลงทุน ศูนย์สถิติ แห่งชาติเวียงจันทน์ (2007) แสดงจำนวนประชากรในแขวงสะหวันนะเขต มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 842,340 คน ชาย 415,228 คน หญิง 427,112 คน

ด้านการคมนาคม มีถนนสายทางเลขที่ 13 ซึ่งเป็นเส้นทางหลวงแห่งชาติ ตัดแบ่งผ่าน แขวงสะหวันนะเขตคือ จากทิศเหนือไปสู่ทิศใต้ มีความยาวประมาณ 150 กิโลเมตร และเส้นทางที่ พิเศษคือ ถนนสายทางเลข 9 ซึ่งเป็นถนนสายสำคัญตัดผ่านตั้งแต่ทิศตะวันออกของชายแดนลาว - เวียดนาม ไปยังทิศตะวันตกของแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นชายแดนระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวกับประเทศไทย มีความยาวประมาณ 246 กิโลเมตร เส้นทางทั้งสองมาตัดกันที่ เมือง เซโน (SENO อักษรย่อในภาษาฝรั่งเศส หมายถึงทิศทั้งสี่คือ เหนือ-ใต้ ออก-ตก) ซึ่งต่อมา ได้กลายเป็นถนนสำคัญสายหลักของประเทศในอนุภาคนี และเมื่อปี ค.ศ. 2006 ได้มีการก่อสร้าง สะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างชาติแห่งที่สองเชื่อมระหว่าง แขวงสะหวันนะเขต และจังหวัด มุกดาหาร เชื่อมต่อถนนหมายเลข 9 กับเส้นทางคมนาคมของประเทศไทยและประเทศพม่า เป็น เส้นทางคมนาคมที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคนี้ได้รับการขนานนามว่า “เส้นทางเศรษฐกิจตะวันออก- ตะวันตก” (GMS East West Economic Corridor) รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาวได้อนุมัติให้สร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ สะหวันนะเขต-เซโน เพื่อรองรับเส้นทางคมนาคมสำคัญ สายนี้ ซึ่งกลายเป็นสิ่งส่งเสริมให้การขยายเศรษฐกิจ การบริการผ่านแดน การส่งออก การก่อสร้าง เศรษฐกิจพิเศษ และการแลกเปลี่ยนสินค้าของทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงเป็นไปอย่างดียิ่ง

2.2.2 ประวัติความเป็นมาของแขวงสะหวันนะเขต

บ้านหลวงโพนสิมหรือบ้านโพนสิม เป็นเมืองดั้งเดิมที่ผู้คนอพยพมาตั้งถิ่นฐานและพัฒนา ต่อมาเป็นแขวงสะหวันนะเขต สุจิตต์ วงษ์เทศ (2538 : 55-64) ก็ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของ บ้านหลวงโพนสิมหรือบ้านโพนสิมในแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกันสรุปได้ว่า แคว้นจำปาศักดิ์หรือลาวได้มีราชธานีอยู่ที่นครจำปาศักดิ์ มีชนชาติในตระกูลภาษาลาวเป็นชนชั้น ปกครอง เป็นแคว้นอิสระที่ไม่ขึ้นต่อเมืองหลวงพระบางและนครหลวงเวียงจันทน์ เริ่มก่อตั้งขึ้น

ในรัชสมัยของพระเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร เมื่อพ.ศ. 2256 พระองค์ทรงแต่งตั้งผู้รักษาบ้านเมืองในเขตต่างๆ ตั้งแต่บริเวณเหนือสุดที่แขวงสะหวันนะเขตจนถึงตอนเหนือของดินแดนกัมพูชาในปัจจุบัน มีเอกสารตำนานเมืองนครจำปาศักดิ์ระบุว่า เจ้าสร้อยศรีสมุทรให้จันสุริยวงศ์เป็นนายด่านรักษาบ้านโพนสิม เมืองตะโปน เมืองพิน เมืองนอง ซึ่งปัจจุบันยังมีชุมชนของกลุ่มคนเหล่านี้อยู่ในแขวงสะหวันนะเขต

เอกสารท้องถิ่นชื่อ “ประวัติบ้าน” ของพระภิกษุสโร ใจสุข (อ้างอิงใน สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2538 : 55) กล่าวถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบ้านโพนสิมและเมืองมุกดาหารว่ามีประวัติความเป็นมาเริ่มแรกในปีพุทธศักราชล่วงไปแล้ว 2120 มีบุคคลพวกหนึ่งมีกิริยา เฉลียวฉลาดด้วยปัญญาคือฉลาดในการเลี้ยงสัตว์พาหนะช้างม้าวัวควาย และหมูหมาเป็ดไก่หนึ่ง ฉลาดด้วยทำไร่ทำสวนปลูกแตงเต้าข้าวสาติ เกิดเป็นหมากผลดี ด้วยความสามารถฉลาดของตนหนึ่ง ตั้งบ้านเรือนอยู่ในดงเขนยชื่อว่าบ้านน้ำน้อยอ้อยหนู มีบ้านเรือนประมาณ 10 หลังคาเรือน ทำราชการสังกัดมูลนาย ขึ้นกับพระเจ้าแผ่นดินเวียงจันทน์ ผู้ปกครองเป็นใหญ่ในบ้านนี้ชื่อ หม่อมบัวหลวง ภรรยาชื่อนางสิมมา ต่อมาเมื่อหม่อมบัวหลวงอายุได้ห้าสิบปี จึงอพยพโยกย้ายพาลูกหลานญาติพี่น้องไปตั้งบ้านเรือนใหม่ที่บริเวณใกล้กับพระธาตุอิงฮัง ซึ่งมีแหล่งน้ำใหญ่คือบึงขามและบึงวะเป็นทำเลที่เหมาะสมพร้อมทั้งจะได้สักการบูชาพระธาตุเจ้าคงจะมีความเจริญรุ่งเรืองดี เมื่อคนกลุ่มนี้ย้ายออกจากดงเขนยบ้านน้ำน้อยอ้อยหนูไปอยู่ที่แห่งใหม่ตั้งชื่อว่า บ้านหลวงโพนสิม ประวัติบ้านได้กล่าวถึงการอพยพครั้งนี้ไว้ว่า เมื่อปี พ.ศ. 2153 ปีฉลู เดือนอ้าย ขึ้น 7 ค่ำ วันพุธ หม่อมบัวหลวงและนางสิมมา ก็ยกเอาสัตว์และครอบครัวประมาณ 60 เศษ ออกจากดงเขนยมาถึงบึงขาม จึงขุนเป็นคันคูรอบบ้าน แล้วตั้งชื่อว่าบ้านหลวงโพนสิมเท่ากาลบัดนี้ ตามนามหม่อมบัวหลวงและนางสิมมา และดงโพนรวมเข้าด้วยกันจึงเป็นบ้านหลวงโพนสิม คนทั้งหลายก็สร้างไร่นาและเลี้ยงวัวควายอยู่ทุ่งบึงขามที่นั่นปลูกดอกไม้ในไร่นาเกิดดอกบานงามแล้วก็เก็บไปบูชาพระมหาธาตุอิงฮัง ซึ่งเป็นศาสนสถานที่เคารพสักการะของชาวสะหวันนะเขตมาจนถึงปัจจุบัน

จากคำบอกเล่าของบรรพบุรุษที่เล่าสืบต่อกันมา (คณะพรรคแขวงสะหวันนะเขต : 2540) กล่าวกันว่า การสร้างบ้านแปลงเมืองเป็นเมืองสะหวันนะเขต และมีผู้คนมาอาศัยอยู่นั้น ปรากฏว่ามีขึ้นมาตั้งแต่ในสมัยอาณาจักรล้านช้าง บรรพบุรุษของชาวเมืองสะหวันนะเขตอพยพมาจากเมืองน้ำน้อยอ้อยหนู อาณาจักรสิบสิงจุไท แล้วมาตั้งบ้านเรือนเป็นบ้านหลวงโพนสิม หรือบ้านโพนสิมในปัจจุบันซึ่งห่างจากเทศบาลเมืองไกสอนพมวิหานไปทางตะวันออกประมาณ 18 กิโลเมตร ชื่อบ้านหลวงโพนสิม ได้มาจากชื่อของท้าวหลวงและนางสิมมา คู่สามีภรรยาผู้เป็นเจ้าของปกครองเมืองซึ่งได้พาผู้คนสร้างเมืองขึ้นในวันขึ้น 7 ค่ำ เดือน 3 ปีวอก พ.ศ. 2085 ตรงกับวันพฤหัสบดี ค.ศ. 1542 เมืองนี้สร้างขึ้นก่อนที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชสร้างเวียงจันทน์เป็นนครหลวง

ต่อมาเมื่อท้าวหลวงและนางสิมมาเสียดชีวิต ท้าวแก้วสมมะลี ลูกชายคนที่สองของท้าวหลวง กับนางสิมมา จึงอพยพครอบครัวพร้อมด้วยญาติพี่น้อง จำนวนประมาณ 40 ครอบครัว จากบ้านหลวงโพนสิม ไปตั้งบ้านเมืองใหม่ที่ริมฝั่งแม่น้ำโขงที่ทุ่งนาคำ แล้วตั้งชื่อว่า บ้านนาคำ เมื่อตั้งบ้านเมืองแล้ว ท้าวแก้วสมมะลิก็จพาประชาชนญาติพี่น้องสร้างวัดวาอารามขึ้น สร้างหอแจกซึ่งก่อสร้างด้วยหินแระหมากคอม จึงได้เรียกชื่อบ้านเมืองนี้ว่า บ้านท่าแร่ ซึ่งมีชื่ออยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้ เมื่อปี ค.ศ. 1893 เมื่อฝรั่งเศสเข้ามาปกครองประเทศลาว ท่านโอแดนฮอล (ODENHOL) ร่วมกับยาท่านกินรี และคนเฒ่าคนแก่ในเวลานั้นตั้งชื่อเมืองใหม่ เป็นแขวงในวันที่ 27 มีนาคม ค.ศ. 1907 ให้ชื่อว่า แขวงสุวรรณเขต แต่ต่อมาคนทั้งหลายมักจะพากันเรียกว่า สะหวันนะเขต มาจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับท่านองล่าที่ว่า ลานะคอนสะหวัน ซึ่งปัจจุบันกลายมาเป็น ลำคอนสะหวัน นั่นเอง

จากหลักฐานโบราณคดี ศาสนสถานต่างๆ รวมทั้งคำบอกเล่า เอกสารโบราณสรุปได้ว่า ผู้คนที่พากันอพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านเมืองอยู่บริเวณแขวงสะหวันนะเขตในปัจจุบันนี้ เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ มีศาสนสถานเป็นที่ยึดเหนี่ยวและเป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมบนเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศ ดังนั้นเมื่อเจ้าสร้อยศรีสมุทรจันทร์ครองอาณาจักรลาวที่แคว้นจำปาศักดิ์ จึงแต่งตั้งให้ จันสุริยวงศ์เป็นนาย รักษาบ้านโพนสิม เมืองตะโปน เมืองพิน เมืองนอง ซึ่งล้วนแต่เป็นเมืองอยู่ในแขวงสะหวันนะเขต มีผู้คนเป็นชุมชนบ้านเมืองอยู่แล้ว ย่อมควบคุมไว้เป็นกำลังได้ไม่ยาก ไม่ต้องเสียเวลาไปกวาดต้อนพวกเข้ามาเป็นข้าทาสและไพร่พลอีก นอกจากนี้ยังสามารถควบคุมเส้นทางการคมนาคมและการค้าที่สำคัญไว้ได้อีกด้วย

จากเอกสารพรรคและรัฐของแขวงสะหวันนะเขต (2540) กล่าวถึงประชาชนสรุปได้ว่า ประชาชนชาวสะหวันนะเขตมีความขยันหมั่นเพียร มีความรักชาติ สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันมาตั้งแต่โบราณกาล ทั้งยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับความรักชาติ การต่อสู้ที่กล้าหาญต่อต้านภัยจากต่างชาติต่างแดน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นจิตใจความรักชาติ ความกล้าหาญไม่ยอมเป็นข้าทาสและไม่ยอมเสียบ้านเมืองของตนให้แก่ชาติอื่น เป็นตัวอย่างที่ดีงามให้แก่คนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อกันมา

ปี ค.ศ. 1930 ภายหลังจากก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และขึ้นเป็นผู้ปกครองประเทศ พรรคและสมาคมต่างๆ ได้มีการขยายตัวอย่างกว้างขวาง มีการเคลื่อนไหวต่อสู้หลายรูปแบบ เมื่อการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์เป็นที่เรียบร้อย คณะพรรคในแขวงสะหวันนะเขตก็ก่อตั้งขึ้น และได้รับการฝึกฝนส่งเสริมให้เข้มแข็งขยายตัวอย่างรวดเร็ว

เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 1955 กองประชุมใหญ่ของพรรคประชาชนลาวครั้งที่ 1 ก็ได้ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ท่านไกสอน พมวิหาน เป็นเลขาธิการใหญ่ของพรรคประชาชนลาว เป็นต้นกำเนิดของพรรคประชาชนลาวในปัจจุบัน ได้ริเริ่มวางแนวทางการเมืองการปกครองอย่างสอดคล้องกับยุคสมัย นำพาประชาชนสามัคคีต่อสู้ ปฏิบัติภารกิจปลดปล่อยชาติ สร้างประเทศลาวให้เป็นประเทศสันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ และวัฒนาถาวร สำหรับ

แขวงสะหวันนะเขตก็ได้ปฏิบัติตามแนวทางนโยบายของพรรคให้ความร่วมมือในการพัฒนาแขวงให้ก้าวหน้าเข้มแข็งเจริญรุ่งเรืองต่อไป

ชาวสะหวันนะเขตจะมีความภาคภูมิใจในแขวงสะหวันนะเขตเป็นอันมาก เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของแขวงสะหวันนะเขตและการเปิดการท่องเที่ยวลาวเมื่อปี ค.ศ. 1999-2000 ที่ผ่านมานั้น ทางคณะประจำพรรคแขวงสะหวันนะเขต จึงได้ตกลงให้ท่านบุญง ไซปันยา เขียนคำขวัญอันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นประจำแขวงสะหวันนะเขตว่า

“สะหวันนะเขต ผืนแผ่นดินคำ พระธาตุอิงฮัง ปุชนิยสถานโบราณงามสง่า สัตว์โลก ดึกคำบรรพ์ ไคโนเสาร์หนึ่งร้อยล้านปี ประเพณีวัฒนธรรม ล้าเลิศ ถิ่นกำเนิดขบถลำสี่จังหวัด”

2.2.3 เทศบาลเมืองไกสอนพมวิหาน

เมืองไกสอนพมวิหาน เดิมชื่อว่าเมืองคันทะบุรี ซึ่งเป็นเมืองเอกสำคัญและเป็นเทศบาลแขวง ปัจจุบันเมืองคันทะบุรีได้เปลี่ยนชื่อเมืองเป็น เมืองไกสอนพมวิหาน เพื่อเป็นเกียรติแก่ท่าน ไกสอนพมวิหาน ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่เมืองคันทะบุรี แขวงสะหวันนะเขต ได้ประกาศเปลี่ยนชื่อเมืองเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2005 ตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เลขที่ 368/นย ลงวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 2500

2.2.4 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเมืองไกสอนพมวิหาน

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเมืองไกสอนพมวิหาน ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงใกล้กับจุดผ่านแดนและท่าเรือข้ามฟากในเขตเทศบาลเมืองไกสอนพมวิหานคือ ศาลหลักเมืองไกสอนพมวิหาน และวัดใหญ่ ไชยภูมิ นอกจากนี้ยังมีโบสถ์เก่าของศาสนาคริสต์ ในบริเวณใกล้เคียงกันอีกด้วย และในบริเวณที่ห่างจากตัวเมืองออกไปประมาณ 15 กิโลเมตร มีศาสนสถานที่ชาวเมืองสะหวันนะเขตและชาวลาวทั่วไป รวมทั้งชาวไทยและนักท่องเที่ยวไปสักการะให้ความเคารพนับถือ และเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองสะหวันนะเขตคือ พระธาตุอิงฮัง ซึ่งมีประวัติเรื่องเล่าบอกกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์สืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาานหลายร้อยปี

- ศาลหลักเมืองไกสอนพมวิหาน

หอมะเหล็กหรือศาลหลักเมืองไกสอนพมวิหาน เป็นศาลเก่าแก่ที่คนในบริเวณนี้เชื่อว่ามี ความศักดิ์สิทธิ์ให้ความปกป้องคุ้มครองชาวเมืองมาช้านาน ในศาลหลังนี้นอกจากมีหลักเมืองอันเป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นหลักคู่บ้านคู่เมืองแล้ว ยังมีรูปปั้นของเจ้าเมือง ขุนนางผู้ใหญ่ และแม่ทัพนายกอง ผู้ที่เคยปกครองเมืองสะหวันนะเขต บรรพบุรุษเหล่านี้ปกป้องต่อสู้ข้าศึกศัตรูที่มารุกราน ดูแลรักษา ให้ประชาชนอยู่อาศัยร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข มีทั้งหมด 8 องค์คือ เจ้าโสมแป้น เจ้าสุทตะนุ

เจ้าราชวงศ์ลี้ ยาพ่อพาลี ยาพ่อหลวงเฒ่า ยาพ่อเขียวหางแฮ่ม ยาพ่อมองไซ และ พ่อแสนคำลงทำ
ชาวเมืองสหวันนะเขตเชื่อว่า บรรพบุรุษดังกล่าวมีความศักดิ์สิทธิ์ ให้ความคุ้มครองปกป้องรักษา
และคลบบันดาลให้ในสิ่งที่ประชาชนปรารถนา

หอมะเหล็ก ศาลหลักเมืองโกสณพมวิหาน

พระยาอริยานุวัตร เขมจารี (2536 : 13) กล่าวถึง เรื่องราวมะเหล็กหลักเมืองสรุปได้ว่า
เป็นธรรมเนียมของชาวอินเดียในสมัยโบราณ ปรากฏในคัมภีร์มหาสมยสูตรในสิบสองตำนาน
พระภูมิเมือง เรียกว่า มะเหล็กเมือง ซึ่งมาจากพระภูมิม้านเรียกว่า ผีปู่ตา แต่ยกขึ้นให้สูงจึงเรียกว่า
มะเหล็ก คือปลุกศาลขึ้นทำให้มั่นคงแน่นหนา เรียกว่าศาลเจ้ามะเหล็ก ยกย่องให้เป็นเจ้าเพื่อความ
ศักดิ์สิทธิ์ในเมืองใหญ่

พ่อตาน จันทราดวงสี อายุ 68 ปี อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านไชยะพุม ชุมชนที่ใกล้เคียงกับศาล
แห่งนี้ พ่อตานเป็นผู้ดูแลรักษาศาลหลักเมืองคนหนึ่ง เล่าให้ฟังว่า

“ศาลแห่งนี้เป็นที่เคารพสักการะของผู้คนโดยทั่วไป จะมาบนบานเจ้าพ่อขอสิ่งต่างๆ
เมื่อได้คิดแล้วก็จะมาแก้บน ดังที่ลูกเห็นนี่ละ บ่าวสาวคู่นี้เขาเคยมาบนให้ได้อยู่ด้วยกัน
เขาสมหวังแล้วก็นำสิ่งของมาถวายเจ้าพ่อ เขาเชื่อและนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์มาก...ทุกปีจะมีการ
เช่นไหว้ ในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี เจ้าพ่อก็จะมาลงทรง และพูดคุยกับชาวบ้าน
ชาวบ้านก็จะฆ่าหมู ฆ่าควายเป็นการเช่นไหว้ การฆ่าควายเพื่อเช่นไหว้ จะทำในสามปีต่อครั้ง
ซึ่งเจ้าพ่อจะมาลงทรง บางปีก็มีเจ้าไชยเชษฐา พระเจ้าฟ้ารุ่งมาด้วย และ เกือบทุกปีเจ้าแม่สองนาง
พี่น้อง จะมาลงทรงด้วยเสมอ”

- พระธาตุอิงฮัง

พระธาตุอิงฮังเป็นปูชนียสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำคัญแห่งหนึ่งในสาธารณรัฐประชาธิปไตย เป็นที่เคารพสักการะและเป็นมิ่งขวัญของชาวเมืองสะหวันนะเขต มีงานทำบุญเฉลิมฉลองทุกปี ระหว่างเดือนเจียงเพ็ญ หรือเพ็ญเดือนสาม (ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม) พระธาตุอิงฮังเป็นพระธาตุโบราณที่มีลักษณะงดงามมาก เป็นที่สงวนรักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมลาวสมัยโบราณเกือบครบถ้วน ดูเหมือนว่าน่าจะเป็นพระธาตุองค์เดียวที่ยังคงรูปร่างเดิมไว้อยู่ในปัจจุบัน มิได้ถูกทำลายแต่อย่างใด พระธาตุอิงฮังประดิษฐานอยู่บนถนนเส้นทางสายสะหวันนะเขต—เซโน ห่างจากตัวเมืองแขวงสะหวันนะเขตประมาณ 15 กิโลเมตร มีผู้ศรัทธารวมทั้งนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชม เคารพสักการะอยู่เสมอ รวมทั้งผู้สนใจศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม วัฒนธรรม ภาษาวรรณกรรม ความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิตของผู้คนและเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นับเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญ สถานที่ท่องเที่ยว และเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ สำหรับการศึกษาให้เห็นถึงเรื่องราวต่างๆ ในอดีตของผู้คนสองฝั่งโขงที่มีพัฒนาการสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

พระธาตุอิงฮัง โบราณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในแขวงสะหวันนะเขต

เรื่องราวของพระธาตุอิงฮังปรากฏในเอกสารภาษาลาวเรื่อง ประวัติพระธาตุเจดีย์-วัดสำคัญ และพระครูยอดแก้วโพนสะเม็ก (คำ จำปาแก้วมณี : 1974) สรุปความได้ว่า พระธาตุอิงฮังสร้างขึ้นในสมัยอาณาจักรศรีโคตรบอง ประมาณศตวรรษที่ 6 พระเจ้าสุมินทรราชราชาแห่งอาณาจักรศรีโคตรบอง ทรงสร้างขึ้นตามคำแนะนำของพระเถระชาวอินเดีย เพื่อเป็นเครื่องหมายแทนสถานที่เสด็จปรินิพพานของพระพุทธเจ้าที่ป่าไม้รังเมืองกุสินาราย ประเทศอินเดีย เมื่อสร้างเสร็จได้นำเอาพระบรมสารีริกธาตุบรรจุไว้ แต่ในหนังสืออุรังคธาตุกล่าวว่า สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องหมายแทนสถานที่ประทับนั่งของพระพุทธเจ้าเมื่อคราวเสด็จเยี่ยมพระยาศรีโคตรบอง คงจะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของปูชนียสถานแห่งนี้มากขึ้นจึงเอาสถานที่ไปเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า เมื่อเขมรได้มีอำนาจครอบครองดินแดนแถบนี้ พระธาตุได้ถูกดัดแปลงให้เป็นเทวสถานของฮินดู ได้มีการก่อสร้างเสริมขึ้นไปอีก ลวดลายตกแต่งตามบานประตูและฝาผนังแกะสลักเป็นเรื่องราวของเทพเจ้าฮินดู โดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับเมถุนสังวาส ลักษณะของพระธาตุกลายเป็นปราสาทหรือปราสาทของเขมรโบราณไป เรียกกันว่า อินทรปราสาท แล้วกลายมาเป็นอิงฮังในสมัยเมื่อชาตลาวได้มีอำนาจแทนเขมรตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 เรื่องราวความเป็นมาของพระธาตุอิงฮังปรากฏชัดในสมัยของสมเด็จพระเจ้าโพธิสาร์ราช และสมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชตามลำดับ พระมหากษัตริย์ทั้งสองพระองค์ เสด็จไปนมัสการปูชนียสถานที่สำคัญคือ พระธาตุอิงฮัง พระธาตุศรีโคตรบอง พระธาตุพนม และพระธาตุโพน พระองค์ทรงมอบข้าโอกาสให้มาปรนนิบัติดูแลพระธาตุต่างๆ องค์กร หลังจากทีพระองค์ทรงสถาปนานครเวียงจันทน์เป็นเมืองหลวงในระหว่างปี ค.ศ. 1548 พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงโปรดให้ดัดแปลงพระธาตุอิงฮังกลับคืนเป็นเจดีย์ทางพุทธศาสนา สร้างยอดเจดีย์ตามแบบศิลปกรรมของลาวโบราณ สร้างแล้วได้ทำบุญฉลองและทรงมอบข้าโอกาสให้ปฏิบัติรักษาพระธาตุอิงฮังตลอดมา

เมื่อฝรั่งเศสเข้าครอบครองอาณาจักรลาวพระธาตุขาดการบูรณะซ่อมแซม มีเพียงชาวบ้านใกล้เคียงที่ไปสักการบูชาและถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังที่เคยเชื่อถือกันมาแต่โบราณเท่านั้น เมื่อลาวได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1949 ประชาชนในแขวงสะหวันนะเขต โดยมีเจ้าแขวงเป็นประธาน ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ปรับปรุงพระธาตุอิงฮังและบริเวณให้กว้างขวางน่าดูน่าชมขึ้น กำหนดให้มีงานบุญเฉลิมฉลองประจำปี

ตามหลักฐานและเรื่องราวต่างๆ ที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่าพระธาตุอิงฮังมีประวัติความเป็นมาช้านาน และมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระธาตุพนมแม้จะเป็นสถานที่ไม่เก่าแก่เท่าพระธาตุพนม แต่ก็เป็นศาสนสถานที่มามีมาก่อนสมัยอาณาจักรล้านช้าง บริเวณของพระธาตุอิงฮังเป็นบริเวณที่อยู่ในเส้นทางคมนาคมระหว่างภูมิภาค คือเชื่อมโยงถึงชายทะเลด้านประเทศเวียดนาม กัมพูชา และสามารถขึ้นไปถึงเวียงจันทน์ หลวงพระบาง ตลอดจนสามารถข้ามแม่น้ำโขงสู่ดินแดนภาคอีสานของประเทศไทย

ได้ หลักฐานที่ยืนยันว่าเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญมาแต่โบราณกาลคือ กลองมโหระทึกที่พบทั้งในสะพานนะเขตและมุกดาหาร และที่ริมฝั่งแม่น้ำโขงตอนใต้ของแขวงสะหวันนะเขตยังมีซากศาสนสถานแบบขอมสร้างด้วยศิลาแลง ซึ่งลาวเรียกว่า เซียนหิน อีกด้วย

เมื่อข้ามฝั่งแม่น้ำโขงไปยังเมืองโกสอนพมวิหานและได้พูดคุยกับชาวลาว ก็มักจะมีคำถามว่าจะไปไหว้พระธาตุอิงฮังหรือไม่ พร้อมทั้งคำแนะนำให้เดินทางไปด้วยความภาคภูมิใจในพระธาตุสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ซึ่งมีประวัติศาสตร์และเรื่องราวบอกเล่าสืบทอดกันมานาน ชาวลาวจะร่วมทำบุญนัมัสการพระธาตุอย่างยิ่งใหญ่ในวันขึ้นสิบห้าค่ำ เดือนสามของทุกปี นับเป็นงานประจำปีที่สำคัญงานหนึ่งของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอีกด้วย

นอกจากเป็นศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพกราบไหว้ของพุทธศาสนิกชนทั้งในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศไทยแล้ว ยังเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวจากประเทศต่างๆ ให้ความสนใจมาสักการะ ร่วมทำบุญ และเข้าเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ

- วัดไชยพุม : วัดใหญ่ที่เก็บรวบรวมคัมภีร์ใบลาน

ในตัวเมืองคันทะบุรีหรือเมืองโกสอนพมวิหานมีวัดสำคัญคู่บ้านคู่เมือง คือวัดไชยพุม หรือชาวบ้านเรียกว่า วัดใหญ่ หรือวัดใหญ่ไชยพุม ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ในเขตบ้านไชยพุม เทศบาลเมืองโกสอนพมวิหาน เป็นพุทธศาสนสถานเก่าแก่คู่บ้านคู่เมือง สร้างขึ้นพร้อมกับบ้านท่าแร่ ในปี ค.ศ. 1542 เป็นวัดที่เก็บรวบรวมคัมภีร์ใบลานในสมัยโบราณไว้ เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวกับอักษรศาสตร์และประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งภูมิปัญญาของคนลาวสมัยโบราณมากมาย เป็นสถานบันการศึกษาชั้นสูงของพระภิกษุสงฆ์ มีสามเณรและพระภิกษุสงฆ์มาบวชเรียนจำนวนมาก มีสิ่งก่อสร้าง ประตูดัง กุฏิ โบสถ์วิหาร หอแจก และสถาปัตยกรรมที่มีรูปทรงที่สวยงามตามแบบศิลปะของลาว เป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของชาวเมือง เป็นที่จัดกิจกรรมสำคัญทางพุทธศาสนาของแขวงสะหวันนะเขต เช่น บุญปีใหม่ บุญออกพรรษา เป็นต้น ผู้สนใจทั่วไปสามารถเข้าชมและสักการะได้ไม่ยากนัก เพราะตั้งอยู่ใกล้กับท่าเรือข้ามฟากที่จุดผ่านแดนเทศบาลเมืองโกสอนพมวิหาน

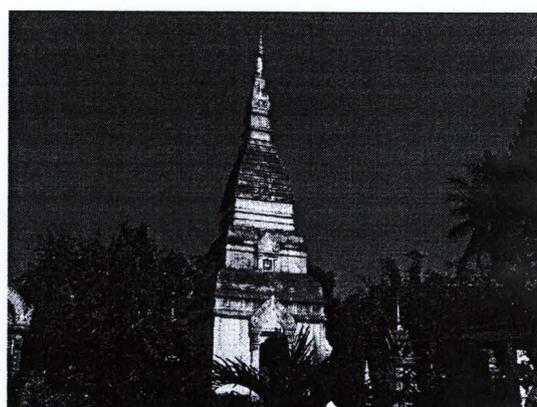
ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาชาวบ้านในชุมชนเทศบาลเมืองโกสอนพมวิหานจะมาทำบุญและกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในบริเวณวัด เช่นวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานบุญกฐิน เป็นต้น นอกจากงานทำบุญตามเทศกาลในพุทธศาสนาแล้ว งานประเพณีประจำปีตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ดั้งเดิม ชาวบ้านก็จะมาจัดพิธีร่วมกันในบริเวณวัดไชยพุม เช่น บุญเผาผี บุญบั้งไฟ บุญสดสงฆ์ บุญคูณลาน เป็นต้น

นายเงิน มะนิวง ชายหนุ่มอายุ 23 ปี ชาวบ้านชุมชนไชยพุม เล่าถึงงานบุญบั้งไฟเดือนหก

“... งานบุญบั้งไฟในเมืองโกสอนฯ จากวัดต่างๆ ก็จะพากันแห่มาที่วัดไชยพุม มารวมกัน

ที่นี่ ชาวบ้านเขาถือว่าเป็นงานใหญ่งานหนึ่ง ตามฮีตคองที่เขาทำสืบทอดกันมา ต้องมารวมกันที่วัดนี้ ตั้งแต่โบราณมาแล้ว ...เป็นวัดสำคัญมีพระมีเณรมาก เก็บหนังสือโบราณเก่าๆ ไว้ ถือว่าเป็นหนังสือศักดิ์สิทธิ์ เป็นโรงเรียนสอนพระเณรด้วย ...”

เมื่อผู้วิจัยเข้าไปในวัดไชยพุมพระภิกษุรูปหนึ่งได้พาไปชมอาคารที่เก็บหนังสือคัมภีร์โบราณ หนังสือธรรม ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และเล่าถึงความเชื่อของคนลาวว่าถ้าใครได้สร้างหนังสือที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาหรือที่เรียกว่า จารหนังสืออานิสงส์ คือเขียนเรื่องราวทางธรรมและความรู้ต่างๆ ลงบนใบลานอุทิศให้กับพุทธศาสนาแล้วจะได้อายุมาก ในวัดต่างๆ จึงมีหนังสือใบลานเก่าๆ มากมาย ทางราชการจึงมีโครงการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน และเก็บรวบรวมมาไว้ที่วัดนี้ นับเป็นแหล่งที่เก็บรวบรวมภูมิปัญญาต่างๆ ในคัมภีร์ใบลานไว้มากมาย บางคนมีหนังสือใบลานเก่าที่ผู้เฒ่าผู้แก่ในวงศ์ตระกูลเก็บไว้ก็จะนำมาถวายวัดเพราะเชื่อว่าเป็นหนังสือศักดิ์สิทธิ์ ควรเก็บไว้ที่วัดเพื่อพระภิกษุจะได้ใช้ศึกษาและเผยแพร่ความรู้รวมทั้งใช้สั่งสอนธรรมะแก่คนทั่วไปด้วย

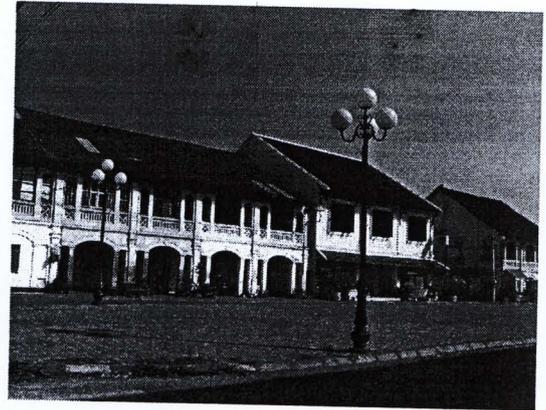
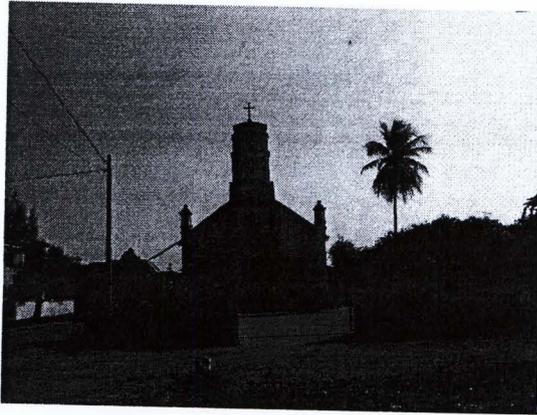
วัดใหญ่ไชยพุมิ พุทธศาสนสถานที่สำคัญในเขตเทศบาลเมืองโกสอนพมิหาน

นอกจากเป็นศาสนสถานที่สำคัญของเมืองโกสอนพมิหานแล้ว วัดไชยพุมยังเป็นสถานที่เก็บรวบรวมหนังสือคัมภีร์ใบลาน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของพุทธศาสนิกชนชาวลาวเมืองโกสอนพมิหาน แขวงสะหวันนะเขตอีกด้วย

- โบสถ์เซนต์เทเรซา : คริสต์ศาสนสถาน

ห่างจากวัดใหญ่ไชยพุมออกไประยะทางประมาณหนึ่งกิโลเมตรจะเห็นโบสถ์สูงใหญ่เป็นโบสถ์ฝรั่งของศาสนิกชนชาวคริสต์ คือ โบสถ์เซนต์เทเรซา ชาวฝรั่งเศสมาสร้างไว้ในสมัยที่ประเทศลาวเป็นอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส ตัวโบสถ์มีเอกลักษณ์ของความเป็นศาสนาคริสต์

ตัวโบสถ์ส่วนปลายสร้างเป็นตึกทรงกลมคล้ายกับหอคอยในประเทศฝรั่งเศส ด้านในมีรูปปั้นที่งดงามของพระแม่แมรีขนาดเล็กตั้งอยู่ ภายในปูพื้นด้วยกระเบื้องและกระจกแบบฝรั่งเศสดูสวยงามอลังการมาก เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนชาวลาวและชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาคริสต์ในเมืองไกสอนพมวิหานและเมืองใกล้เคียง ศาสนิกชนชาวคริสต์จะมาทำพิธีกรรมในคริสต์ศาสนาที่โบสถ์แห่งนี้เป็นประจำ

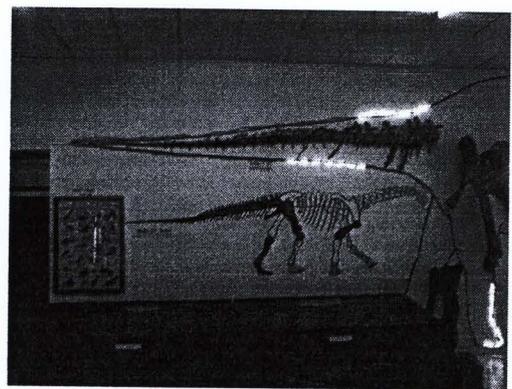

โบสถ์เซนต์เทเรซ่าและสภาพบ้านเรือนยุคอาณานิคมฝรั่งเศส ในเขตเทศบาลเมืองไกสอนพมวิหาน

โบสถ์เซนต์เทเรซ่าตั้งอยู่บนถนนศรีเมือง เขตเทศบาลเมืองไกสอนพมวิหาน ซึ่งในอดีตเคยเป็นถนนสายเศรษฐกิจที่สำคัญ เพราะเป็นถนนที่มีร้านค้าอยู่สองฟากทางตลอดทั้งสาย มีลานกว้างสำหรับขายอาหาร ขายสินค้าต่างๆ อยู่บริเวณถนนด้านหน้าของโบสถ์ แต่ปัจจุบันเป็นพื้นที่ว่างเปล่า มีร้านค้าบางร้านที่ยังขายสินค้าบางประเภทเท่านั้น ชาวบ้านในชุมชนนั้นเล่าให้ฟังว่า ในสมัยก่อนที่ยังไม่มีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่สอง สถานที่ลานกว้างแห่งนี้เคยเป็นตลาดที่ขายสินค้านานาชนิดของเมืองไกสอนพมวิหาน แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยว ประกอบกับมีตลาดสิงคโปร์ การค้าขายที่นี้ก็เลยต้องปิดไปไม่มีใครมาซื้อขายกัน เหลือเพียงร้านอาหารบางร้านเท่านั้น ลักษณะรูปทรงของอาคารบ้านเรือนและตัวตึกในบริเวณนี้ เป็นแบบอาคารตึกดั้งเดิมสมัยยุคอาณานิคม ซึ่งยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมนั้นไว้ แม้บางแห่งจะถูกดัดแปลงเป็นโรงแรมและร้านอาหารบ้าง แต่ก็ยังคงกลมกลืนเป็นรูปแบบเฉพาะที่หาดูได้ในถนนสายนี้เท่านั้น ซึ่งก็ยังมีนักท่องเที่ยวและผู้สนใจในสถาปัตยกรรมแบบนี้มาเดินชม บางครั้งก็มาเป็นหมู่คณะทำให้บรรยากาศในบริเวณนี้คึกคักเป็นครั้งคราว

นอกจากศาสนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำคัญในเมืองไกสอนพมวิหานแล้ว ยังมีพิพิธภัณฑ์ชีวศาสตร์ไดโนเสาร์ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากวัดไชยพุมไปทางทิศเหนือประมาณ 500 เมตร ผู้สนใจสามารถเข้าชมได้ในเวลาราชการ เป็นสถานที่รวบรวมสิ่งเก่าแก่ด้านชีวศาสตร์ ธรณีวิทยาที่ค้นพบในแขวง

สะพานนะเขต เช่น เตาทิน หอยหิน ไม้หิน เขี้ยวช้างหิน และซากกระดูกไดโนเสาร์ หรือที่ชาวเมืองเรียกว่า “กระปอมหลวง” อายุหลายร้อยล้านปี ซึ่งขุดค้นมาจากหลายแห่งในแขวง โดยเฉพาะจากเขตบ้านตั้งหวาย เมืองชนบุรี เป็นสถานที่เหมาะแก่การศึกษา ค้นคว้า และการเรียนรู้ถึงโลกสมัยดึกดำบรรพ์ กระดูกไดโนเสาร์ที่ค้นพบในปี ค.ศ. 2000 มีสี่ชนิดคือ Sauropode, Theropode, Iguanodont, Psittacosure องค์การวิทยาศาสตร์สากลได้รับรองว่า Sauropode เป็นไดโนเสาร์ชนิดใหม่ที่ถูกค้นพบ จึงมีการตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่นักธรณีวิทยาชาวฝรั่งเศสผู้ค้นพบว่าตั้งหวาย โยโซรุค ฮับฟิติ Tangvayosuarus Hoffeti

พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ในเมืองไกสอนพมวิหาน

แม้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ไม่ใช่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่ชาวเมืองไกสอนพมวิหานก็ให้ความสำคัญและภาคภูมิใจกับสถานที่แห่งนี้มาก เพราะเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็กๆ ชาวเมืองและผู้สนใจ และยังทำให้แขวงสะพานนะเขตเป็นเมืองศูนย์กลางของการเรียนรู้ด้านชีวศาสตร์ ธรณีวิทยา โดยเฉพาะไดโนเสาร์สายพันธุ์ต่างๆ ดังกล่าว นอกจากชาวเมืองไกสอนพมวิหานที่เข้าไปศึกษาแล้ว คณะท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติอื่นๆ ก็แวะไปชม ไปศึกษาชีวิตสัตว์โลกดึกดำบรรพ์ที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ซึ่งจะมีคำอธิบายเป็นภาษาลาว ภาษาฝรั่งเศสและภาษาอังกฤษติดไว้ที่โครงกระดูก ไดโนเสาร์ ปลา หอย สัตว์ดึกดำบรรพ์ต่างๆ และนิทรรศการประกอบภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งคำอธิบายจากเจ้าหน้าที่เพื่อให้ผู้เข้าชมเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2.3 ความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์เรื่องเล่าเมืองชายแดน

จากเรื่องราวประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าของเมืองมุกดาหารและแขวงสะพานนะเขตส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ บนพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมและพุทธศาสนาอันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจร่วมกันของคนในชุมชนสองฝั่งโขง เป็นบรรทัดฐานสำคัญในการกำหนดกิจกรรมและปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้คน

ด้วยเหตุที่ศาสนาเป็นระบบความเชื่อและประสบการณ์ของมนุษย์ เกี่ยวกับพลังบางอย่างที่มีคุณสมบัติ “ศักดิ์สิทธิ์” (The Sacred) ซึ่งอาจหมายถึงพระเป็นเจ้าสูงสุด หรือในบางศาสนาที่ไม่มีพระเจ้า ความศักดิ์สิทธิ์หมายถึงพลังที่มีคุณสมบัติเหนือโลก เหนือธรรมดา หรือเป็นความจริงที่ซ่อนซ่อนอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ต่างๆ ไป เป็นพลังที่เป็นรากฐานสำคัญที่สุดของสรรพสิ่งในจักรวาล (อภิญา เพ็ญฟูสกุล. 2548 : 79)

เรื่องเล่า กิจกรรม และปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อและพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนแห่งนี้จึงเป็นเรื่องราวที่ทรงพลังแห่งความศักดิ์สิทธิ์ที่คนในชุมชนใช้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ของผู้คนให้อยู่ร่วมกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน

ประวัติศาสตร์ของเมืองมุกดาหารและสะพานนะเขตมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างน่าสนใจ กล่าวคือ บรรพบุรุษที่มาก่อตั้งเมืองทั้งสองนี้ต่างก็เป็นคนที่อพยพมาจากเมืองเดียวกันคือจากบ้านหลวงโพนสิมหรือบ้านโพนสิม เจ้าเมืองมุกดาหารคนแรกคือ เจ้าจันทกนิรี ซึ่งเป็นราชบุตรของเจ้าจันทสุริยวงศ์เจ้าเมืองโพนสิม

เรื่องเล่าประวัติความเป็นมาของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญในจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการอพยพโยกย้ายของชาวลาวทั้งสี่ เช่น เจ้าแม่สองนางพี่น้อง ซึ่งเป็นราชธิดาของเจ้าฟ้ารุ่ง พระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ของอาณาจักรล้านช้าง พระเจ้าองค์หลวงพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองมุกดาหารก็เป็นพระพุทธรูปที่ชาวบ้านซึ่งอพยพมาจากบ้านหลวงโพนสิมมาพบและมาก่อสร้างวัดศรีมงคลใต้และวัดศรีมงคลเหนือให้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญนี้ขึ้น

นอกจากความสัมพันธ์ของเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้คนที่ย้ายมาจากสถานที่แห่งเดียวกัน มีบรรพบุรุษร่วมกันแล้ว ยังเห็นความสัมพันธ์ที่ผสมผสานกันระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อทางพุทธศาสนา จากเรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ของเมือง และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีทั้งศาลเจ้าบรรพบุรุษอันเป็นความเชื่อดั้งเดิม วัดซึ่งเป็นศาสนสถานทางพุทธศาสนา พระพุทธรูปที่สักการบูชาตามคติความเชื่อของชาวพุทธ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทั้งพื้นที่และพิธีกรรม บริเวณตั้งศาลอยู่ใกล้เคียงกับวัด เช่น ศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้องอยู่ด้านหน้าของวัดศรีมงคลใต้ จากเรื่องเล่าและประวัติการสร้างเมืองมุกดาหารยังกล่าวถึงพระพุทธรูปใต้ดิน คือพระหลุบเหล็ก ที่จมอยู่ใต้ดินโพธิ์บริเวณที่ตั้งศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้องอีกด้วย ศาลมะเหล็กหลักเมืองโกสอนพมวิหานตั้งอยู่บริเวณหน้าวัดไชยพุม ผู้ที่มาทำบุญที่วัดเมื่อเสร็จพิธีกรรมทางพุทธศาสนาแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะมาสักการะเจ้าพ่อในศาลมะเหล็กต่อจากการทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคล

จากสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ประเพณีพิธีกรรม วัฒนธรรม และกิจกรรมต่างๆ ในวิถีชีวิตของชุมชนเทศบาลเมือง จังหวัดมุกดาหาร และเทศบาลเมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะพานนะเขต แสดงให้เห็นว่าผู้คนในชุมชนพื้นที่ชายแดนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาตั้งแต่ในอดีต มีบรรพบุรุษร่วมกัน มีความสัมพันธ์ฉันพี่น้องเครือญาติ บนพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมและพุทธ

ศาสนาร่วมกัน การข้ามฝั่งแม่น้ำโขงไปมาหาสู่กันจึงไม่เป็นเรื่องแปลกสำหรับเขา แม่น้ำโขงจะกลายเป็นเส้นกั้นเขตแดนแบ่งแยกพวกเขาออกจากกัน แต่มิได้แบ่งแยกหรือลบเลือนประวัติศาสตร์ ความทรงจำจากเรื่องเล่าและวิถีชีวิตของเขาเลย

Wilson and Donnan (2002 : 3-6) มองว่า ชายแดนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นพื้นที่ที่ต่อรองได้ทั้งระดับปฏิบัติการและระดับการนิยามความหมายต่อกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น ผู้คนในพื้นที่พรมแดนสามารถต่อรองและให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการเป็นสมาชิกของชาติและรัฐ ได้ แนวคิดของ Appadurai (1996) มองพื้นที่ชายแดนในลักษณะที่เคลื่อนไหวและเลื่อนไหล ส่วน Walker (1997) นำเสนอว่า ชาติไม่ได้มีอำนาจในการกำหนดกติกาต่างๆ ในบริเวณชายแดนแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ผู้คนที่อยู่ในบริเวณนั้นก็สามารถที่จะสร้างสรรค์ ตีความและอธิบายการให้ความหมายของพื้นที่ชายแดนโดยตัวของเขาเองโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ

ผู้คนในชุมชนเทศบาลเมืองมุกดาหารและเทศบาลเมืองโกสอนพมวิหานให้ความหมายพื้นที่ชายแดนผ่าน เรื่องเล่า ตำนาน ประวัติศาสตร์ และกิจกรรมต่างๆ ในงานประเพณีพิธีกรรมตามคติความเชื่อและหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นว่าแม่น้ำโขงที่รัฐชาติสถาปนาให้เป็นเส้นเขตแดนกลับพราเลือนเมื่อผู้คนในชุมชนชายแดนอธิบายถึงประวัติศาสตร์ร่วมในอดีตกาลที่สืบความสัมพันธ์ต่อกันมายาวนานถึงปัจจุบัน ปรากฏหลักฐานโบราณสถานทางพุทธศาสนา และความเชื่อตลอดจนกิจกรรมที่กระทำร่วมกันตลอดมา